

Ötödik évi folyam.
Pest, augusztus 1-én 1858.

A Vasárnapi Ujság hetenként egyszer nagy negyedrébten egy és fél iven jelenik küldve vagy postai uton a Politikai Ujdonságokkal együtt 4 ft. pp. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. — Előfizetési díj július—decemberig, azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz

Apafi Mihály, Erdély fejedelme.

(1661—1690.)

Ki ne szeretne olykor egy kis visszapillantást tenni a nemzet történetébe? Ime, egy történeti alakot mutatunk be, nyájas olvasó. Erdély fejedelmi széke törvény szerint eleitől fogva szabad választás alatt állott ugyan, de az ország rendi a vizsgálódások által okozott tömérdek háboruságba és zürzavarba beleunván, vége felé mindig az erősebb pártfogóval dicsekedhet, s oltalomképebb trónköveteléhez hajoltak. Így történt, hogy midőn 1661-ben, Barcsai Ákos kivégeztetésével Ali basa, az erdélyi török hadtest parancsnoka, a német császár által pártfogott Kemény János ellenében fejedelmet keresett, a nála tisztelgő szász követektől arra alkalmas embert tudakolván, ezek az Ebesfalván lakó Apafi Mihály urat említték, ki a tatár fogságból, melybe II. Rákóczy György lengyel hadjárata alkalmával jutott vala : azelőtt kevéssel szabadult meg. Mindjárt elindított hát a basa egy szakasz párhát, oly parancsolattal, hogy Apafit rögtön a török táborba kísérik. Nem tudván pedig mire vélni a váratlan idézést a jámbor ember, annál nagyobb fölháborodással követve a kérlelhetetlen törököket, mert feleségét éppen szülési kínok között kellett elhagynia, — s alig ért ki az ebesfalvi határból, midőn egy löhátas embere azon hiradással érte től, hogy fia született, a mit kísérei kedves előjelül magyarázván, vigasztalták s jó reménységgel biztatták. A török táborban csakugyan nagy becsülettel, s fejedelmet illető minden tisztességgel lön fogadva. Itt érte a hir, mikép Montecucculi, a császári hadak fővezére, Kemény János támogatására Erdélyben megjelent; mire Ali basa az ország rendit hamarjában összegyűjtván, Apafit fejedelemmé választatta, s a zultán nevében a fejedelemség jellegeivel, bottal, kaftánnyal, zászlóval felruházta. Eközben Montecucculi csekély sergét a tetemes számú török haderővel szemközt állítani nem bátorkodván, Kolozsvárt őrseget hagyott, s azután kihuzódott Erdélyből; majd 1662. elején a törökök is elvonultak. Ennek hallatára Kemény János pár ezer emberrel fölkerekedett, Apafit Segesvárra beszorította, — kinek fölmentésére Ali, 2000 válogatott lovassal a magyar születésű Ku-

csuk basát küldte. Ez (jan. 22-én), a milly hirtelen, ép oly észrevétlenül a várba lopózott, honnan másnap az őrizettel együtt Kemény nagy-szöllösi táborára rontott, azt szélylyelverte, s teljesen megszalasztotta, melly szaladás közben lováról maga Kemény János is leesvén, agyontapostatott, és Apafit vetélytárs nélkül hagyta.

De nyugalma csak a következő év elejeig tartott, midőn a német császár és Fényeskapu (Törökország) közt a háboru kiütvén, mint török védencznek, Apafinak is föl kellett kelni az erdélyi hadakkal, s a Magyarországon levő Kiuperli Achmet nagyvezirhez csatlakozni. — Ekkor került a fejedelmi udvarba Széki Teleki Mihály, még az időben csak kövári kapitány és a fejedelem sógora (mert anyja Apafi nejével, Bornemisza Annával testvér volt); ki e rokoni összekötetésnél, rendkívüli elméjénél, kormányzási ügyességénél s nagy tapasztalásánál fogva, később a fejedelemre, s az ország sorsára oly nagy és végzetes befolyást gyakorolt. — Teleki tanácsára Apafi már Esztergom alól levelezésbe ereszkedett a német császárral, s részéről azon esetre, ha a magyarhoni protestansoknak szabad vallásgyakorlatot enged : semlegességet ígért, s még a *casuari* békekötés előtt — mellynél fogva Erdélyből mind a császári, mind a török haderőnek ki kellett vonulni — haza is takarodott.

APAFI MIHÁLY.

Ekkor fedezték föl Magyarokban Zrinyi, Nádasdi s a többek hires összeesküvését, mellynek részesei közül néhányan *Tököli Imrével* Erdélybe menekültek, hol — Tököli révén, ki a már akkor mindenható Teleki Mihály lányát hitvesül eljegyezte — nemcsak szives fogadásban részesültek, sőt, midőn 1672-ben I. Leopold ellen fegyvert fogtak, Telekitől tetteles gyámolítást is nyertek.

Majd 1677-ben Bethune, a varsói francia követ, Apafi és XIV. Lajos francia király közt szövetséget eszközölt Leopold ellen; mellyhez a török zultán is megegyezését adván, a magyar felkelőkből s lengyel és frank pénzen fogadott különféle nemzeti-ségű fegyveresekből álló sereg vezérletét Teleki Mihály vállalta föl, midőn pedig ez a francia és lengyel zsoldosok parancsnokával,

Bohambbal össze nem férhetett, helyét a nagy hadvezéri elmével és képzettséggel, s e mellett különös népszerűséggel bíró Tököli Imre foglalta el.

Aközben Tököli, I. Rákóczi Ferenc özvegyével, a kellemes és bátorlelkű *Zrinyi Ilonával* megismerkedvén, Teleki leányának a jeggyűrűt visszaküldte, s Ilonát nemsokára oltárhoz vezette. — Ez idő óta a felkelők, a boszus Teleki befolyására, Apafi rokonszenvét s pártfogását végképen elvesztették, úgy, hogy azontul az erdélyi had csak immel ámmal, s csupán a török iránti kénytelen engedelmességből vett részt a háboruban, s a mint 1683-ban innen a hadi szerencse a Fényeskapunak hátat fordított, a fejedelem Leopolddal ismét alkudozásba ereszkedett, Erdélynek német pártfogás alá bocsátása iránt, mindazáltal olyan kikötéssel, hogy ő s utána fia, kit az ország rendei, mint II. Apafit már előre megválasztottak, méltóságukban maradjanak. De még Apafi jobbra balra fontolgotozott, kifogásokat tett, azalatt Scherfenberg, császári tábornok, 12,000 emberrel az országba nyomult, s Gyulafi sergét megvervén, Szeben alá szállott, honnan azonban csakhamar a török kézen levő budai várat ostromló császári sereg támogatására vissza kellett sietnie. — Buda megvétele után — mit olly sokban a hős *Petneházy* vitéségének köszönhetni — herceg Lotharingi Károly, majd Veteráni, Karaffa német tábornokok egymásután Erdélybe vonultak, városokat, várakat elfoglaltak, az egy Fogarason kívül, hol a fejedelem lakott, kinek egészsége és lelki erje már ekkor, napról napra hagyatott.

Illy viszonyok közt készült 1688-ban Telekinek Leopoldhoz intézett emlékirata: „*Moribunda Transilvania, ad pedes S. S. imperatoris projecta.*“ (A felséges császár lábaihoz borult haldokló Erdély.) Mellynél fogva az ország alkotmánya és sarkalatos törvényei fenntartása mellett I. Leopold és utódai örökségévé lett, miről a kötelevelet, mellyet törvényes nyelven „*Leopoldi okmány*“ nak neveznek, az ország nevében ugyancsak Teleki, mint a fogarasi országgyűlés e végre megbízott válaszmányának feje, írta alá (1688-ban Nagy-Szebenben). Közbejárásának jutalma a császár részéről, „római szentbirodalmi gróffá“ emeltetése lett. — Ezután nemsokára 1690-ben, ápril 14-én, kimúlt I. Apafi Mihály. — Ennyiből áll a véletlenül, s minden valódi vagy látszólagos érdem nélkül trónra jutott fejedelem kormányzásának rövid rajza.

K....n.

A pacsirta.

Bús az idő, hivesedik,
Sárga levél deresedik;
Cserje, bokor megrezzen a széltől...
A természet haldokolni készül.

Az erdő is csendes, néma,
Nem visít benn rabló héja;
Nem csicsereg vidám madár ének,
A dalolók miad elköltözének.

Legutolján fecske, gólya,
G ülekezik indulóra.
S megerednek lassu repüléssel...
Főcske, gólya, hova-hova mégy el? —

Itt a bokor, ott a fészek,
Itt a mező, ott a bérczek,
Itt a hol a szebb napokat töltöm:
Itt haljak meg majd a szülőföldön.

Köncsöl János.

Itt künn falun, itt van én világom.

Itt künn falun, itt van én világom,
Az alföldön a sik pusztaságon.
Édes vérem, kedves magyar népem,
Munkás, lelkes, gazdag és erényben.
Izmos, ép törzs, korcsosodás rajtad,
Hál' Istennek nem vett még hatalmat.
Mint őserdők viharedzett tölgye,
Nyugodt szívvel nézhetsz a jövőbe.

Gyönyör miatt szemem könybe lábbad,
Néznén barna, daliás orcádat,
M kor drága, ősi földed szántod:
Jól tudod, hogy ősi vértől ázott.
Munka között fennen dobog szived:
Hisz, éltetőd, sírod e föld neked.
Önértettel nézed taradáid,
Mint egy király gazdag tartományit.

Oda megyünk, oda szállunk:
A hol új tavaszt találunk;
Majd ha ott is hivesedik — ekkor
Visszajövünk fényes kikeletkor.

Csak egy marad, egy nem készül,
Ez nem retteg fagyos téltől;
Virulás madara, kis pacsirta!
Szivedet az új tavasz nem hívja?

Engem is hív' új kikeket
Hogy itt hagyjam ezt a helyet;
De a hol szép tavaszomat éltem:
Ott szenvedjek zivataros téiben!

Büszkeséged az Isten házában
Jelenkezik alázatosságban.
Oroszlánból sze' id' bárány lettél,
Oltár előtt, hogyha térdre estél.
Munkádra az áldást égből váród;
Istennél van, tudván, a kormánybot.
Ki bü' tetni, jutalmazni tudja,
Mint az ember ösvényét megfutja.

Szabad tanyán magad vagy a gazda.
Megbecsül a ház aprója, nagyja.
Szeretettel kormányzod családid,
Nem is nehéz szót fogadni nekik.
Ki van szabva mindenik munkája,
S helyét kiki emberül megállja.
Sürgő, forgó méh minden családod,
Gyarapodó méhkas gazdaságod.

És ha vigadsz — igaz vigasságod.
Ősi tánczunk méltósággal járod.
A nótában mi bú s fájdalom van:
Melledből kitör egy kurjantásban.
A menyecske veled együtt érez,
Akkint lebeg, a mikint te lejtész.
Majd perdültök forgó szél módjára,
Igy hágtok a búbanat nyakára.

Itt künn falun, itt van én világom,
Itt az embert emberül találok.
Mosolygóbb a fényes nap az égen
Végig nézve e szép nemzetségen.
A föld hálás — a veríték cseppje
Átváltozik gyöngy buzaszemekbe.
Az alföldön, a sik pusztaságon —
Én az újabb Kanán földjét látom.

Sal Ferencs.

Mint szedték rá a prókátort 1636-ban?

Novella, írta PÁLFFY ALBERT.

(Folytatás.)

VIII.

Ideje, hogy már egyszer Sennyei Lőrincz hadnagy uramnak is szeme közé nézzünk. Lássuk ifjuuramat, ha megérdemli-e hogy mások érette ennyit fáradoznak, ő pedig ne tegyen egyebet, mint ott rejtőzködjék a lápok rengetegeiben az asszonyok s gyermekek sirórivó hadai között.

Korántsem töltötte ifjuuram drága idejét hijába.

Sőt inkább elhelyezkedvén egy némelly üresen maradt halászkunyhóban, hova őket az ingovány rejtekeit ismerő kocsis vezette, ugyanezen ember segítsége mellett, Karádon át leveleket kezdett küldözgetni a Tiszán túlra Vencsellőre, hol Bakos Gábor generalis mintegy három ezernyi erdélyi lovassal állott, s a hajduságot fedezte. —

Az erdélyiekkel szemközt Olasz-Liszván Szentiványi Pál kapitány állott, királyi német, és magyar hadakkal, mik Észterházy Miklós Palatinus sergének legszélsőbb jobb szárnyát képezék.

Liszka és Vencsellő között a távolság alig több két mérföldnél. De miután a két tábor között a Bodrog, s a Tisza tőnek akadályt, annyi volt: mintha a küzdő felek legalább is husz mérföldre estek volna egymástól.

Megértvén e levelekből Bakos Gábor uram, miként állnak a vizen túl Sennyei Lőrincz ügyei, már csak azért is, hogy általa e hatalmas családból származó ifjat minél inkább Erdély szolgálatához lekötölte, oda engedett lovasaiból mintegy százötven legényt, hogy azok segítsége mellett az ifju magát a kelepceből kiszabadíthassa. —

Megerkezvén a kiküldött csapat a kirendelt helyre, ifjuuram azonnal megtevé rendeléseit.

A fegyveres népet (hozzájok adva a jó vezetőt) azonnal a lápon keresztül Récsé felé megindította.

Ő maga Rátönyiné asszonyom, s gyermekei társaságában kocsiara ült, s innen az özvegy jóságára Karcsára hajtattott, hova a déli órák közeledtével megérkezvén, mint tudjuk, az esküvő nagy hirtelenséggel, de még is annak rendje szerént minden hiányosság nélkül végbement.

Itt keveset mulatva, elbucuzott fiatal nejétől, s lóra kapván utána vágatott előre küldött hadainak, hogy ha lehet, azokat még Récsén innen utolérhesse.

Mindezek épen azon időben történtek, midőn tisztos uraimék Agárdon mulatva és veszekedve, pohár mellett várakoztak, minő válasz fogna érkezni Rakoncay László hadnagy uram levelére Karcsáról, és Király-Helmecsről.

Az éj első fele elmúlt.

Az agárdi tiszteletes háza elvégre elcsendesedék. A vendégek közül, kik közelebb laktak, haza terének, mások, hol helyet találtak, lefeküdtek, s csak Rakoncay László uram volt még ébren, tünődvén magában, miként egyeztetethné meg a vett levelek értelmét, s erőlteté esztét, ha valamiképen e titok kulcsára akadhatna.

— Megmondtam előre — szólt fogait csikorgatva — Nem katonának való az ilyen piszkos munka, hanem drabantoknak. Ime: nyakig beleusztunk az asszonyok praktikájába, s ha benne maradunk, megérdemljük, hogy kinevessen a világ.

Mi tevő legyen illy helyzetében?

Nagyon izlett volna ugyan ifjuuram fáradt tagjainak a kínáló éji nyugalom. A ház legszebb szobájában a legjobb ágy volt számára készítve. Olly kaczeron mosolyogtak feléje a tiszta, s hófehér párnák, a puha gyapjuból fonott magyar paplanok, s a szunyogokat távoltartó függönyzetek.

Mind hiába.

Nem merte vesztegetni az időt, mert látta hogy baj van, s

nem akarta, hogy mulasztása miatt a felelőség őt érje, ha az egész kiküldetésnek czélja megghiusittatnék.

Elhatározá tehát, hogy azonnal utra kél. Felölté dolmányát, s megindult, hogy lemenjen az udvarra, s ott talpra állítsa legényeit, s midjárt nyergeltessen.

Szép, és igen dicsérendő vala ifjuuramban e hivatalbeli buzgokodás, s ha még is elkésett vele, nem az ő hibája lett.

Ugyanis épen e pillanatban, kívül az utcán zaj keletkezett, s mindjárt reá: rohanó paripák dobogásai tölték el a levegőt.

Senyei Lőrincz uram tört előre fegyvereseivel, kiket Vencselőről kölcsönbe kapott, s a következő perczen a ház alvó népe felriasztatván, tisztos uraimék legalább is azt hihették: bekövetkezett az utolsó ítélet nagy napja.

A harcz alig tartott néhány perczig. A támadók elleneiket majdnem kivétel nélkül álonban lepvén meg, a fegyverteleneket egyenként, s jobbára vér ontás nélkül elfoghaták.

Hadnagy uram szobájába szorittatva, kénytelen volt magát minden védelem nélkül, mint hadi foglyot ellenének átadni. Legfőbb hogy káromkodott igen pogányul, min a többiek annál inkább csak nevettek.

Tiszteletes uram, ki ijedtében felesége pongyola ruháját kapta magára, rémulten futott le az udvarra, s kiáltá.

— Vigyék nemes uraimék mindenemet, csak a házat ránk ne gyujtsák, mert vendégeim vannak.

A jajveszékelt maga Senyei Lőrincz uram igyekvék megnyugtani.

— Maradjon nyugton tiszteletes uram . . . nem fog itt semmi legkisebb garázdaság sem történni: Magyarok vagyunk: semmi közünk a békeszerető föld népével: mi karddal csak kard ellenében harczolunk, s ha Rakonczay László uramat, s legényeit hadi fogolyképen kezűnkre vettük: elmegyünk innen békességgel.

IX.

Más nap reggel Antalóczy uram, mitsem tudva e történetekről, eléggé jó kedvvel kelt fel ágyából.

— Teringettét: nyolcz az óra, s az a rest fiu még se jön. Pedig, hogy igazat mondjak, az se lett volna ifju uramtól tulságos buzgóság, ha mindjárt levelem vétele után, lóraveti magát s nyargal felénk legényeivel együtt.

Kilépett a ház folyosójára, honnan messze elláthatott a mocsárok vidéke felé, de még egy lelket sem látott a mezőn mozogni.

Várt tehát, s várakozott mig csak birta türelemmel.

Az idővel azonban felette bajos halandó embernek alkudozni. Így történt, hogy prokátor uram észre sem vette, mikor az óra kilenczet vert, s mindjárt következett rá a tiz is.

— Ördög fojtotta korbely diákja: még sem mutatod magadat? No hiszen várj. Ha nem tetszett hadnagy uramnak ide jönni, honnan együtt kocsin mentünk volna tovább, tessék most ifju uramnak még ma estére innen újra Szöllöskére elporoczkáznia. Mindjárt is postát küldök nyakára, kemény parancsolattal, magam pedig indulok, mert az idő is borul, s ha sarat kapok, e ragacsos földön ki nem gázolok belőle a fagyig.

Parancsolá tehát, hogy lovait befogják.

Mindamellet még sem sietett olly felette nagyon, mert utoljára is legjobban szeretett volna ő egyuttal egy kis haderőt is magával vinni. Tudta, hogy a szöllöskei házat mintegy tizenkét fegyveres őrzi, s így drágalátos öcsese nélkül ott nem sok okosat végezhetne.

Azonban utoljára is magában kelle elindulnia.

— Megyünk — kiáltá mérgesen — ne várjunk többé senkire.

Elindultak. Épen illyesmit gondolhatott az őszi idő is. Ez is épen most határzá reá magát, hogy fakó színü fellegeit a vidékre küldje, s mindjárt cseperegni kezdett az eső hova tovább annál keservesebben.

Ezalatt a szöllöskei háznál a gazdának pompásan folytanak napjai. Gyönyörű kis vendége átvette a gazdaszonykodást, s mindjárt az első napon kilesve bátyjának legapróbb kívánságait, úgy intézte mesterségét, hogy az öreg ur életében még illy jól nem érzette magát.

E napon ebéd után megérkezett a lovas legény kit Senyei Lőrincz uram levéllel küldött ide, jelentvén, milly szerencsésen ment végbe Karcsán az esküvő, s mi kedvező körülmények között

lőn hadi fogolylyá Agárdon Rakonczay László hadnagy uram, fegyvereseivel együtt.

Megértvén e kellemes híreket: öreg uram azonnal parancsot ada kocsisának, hogy a négy legszebb lovat tüstént befogja, s így elkészülve álljon előre az udvar közepére.

A lányka pedig öltözékeit rendezé el, s a közben kitekintett a konykára is, hogy utitáskába való pogácsákat s más süteményeket készíthessen.

Mintegy esteli hat óra lehetett, midőn a lágyulni kezdő utakon átczammogva, Antalóczy uram behajthatott kifáradt lovaival a mindig tárva tartott kapukon a szöllöskei házba.

A legelső, mit fürkésző szemei megpillantának, azon négy lovas utazó kocszi volt, melly az udvaron pompázott.

— Hogyan? — szolt szinlett nyugalommal a vén róka, midőn találkozék a háziakkal, kik a vendég elfogadására a lépcsőkig lejövének. — Talán csak nem jutott eszébe Benkő Miklós uramnak, hogy most éj közeledtével, sáros időben valahova elutazzék?

— Sőt nagyon is úgy van — felelt öreg uram, jól betanulva szerepét — Nyakra főre el kell hagyni házunkat, mert nagy a veszedelem fejünkön.

— Az Istenért, mi történt?

— Nem vagyunk többé ősi lakunkban sem bátorságban. Ime itt van levele megátalkodott erkölcsü Senyei Lőrincz uramnak, kit néhány nap óta épen úgy gyűlölök, mint a hogy kezdetben szerettem. Azt írja: még ma itt lesz nyakunkon erdélyi hadakkal, s majd megmutatja ő, ki meri az ő menyaszonyát tőle eltartóztatni

— Borzasztó! Szabad e levelet olvasnom?

Az öreg átadta a kérdéses iratot, melly csakugyan az ifju Senyei Lőrincz hasonértelmü fenyegetését tartalmazá, készülvén e levél egyedül is csak a miatt, hogy általa prokátor uram lépre kerüljön.

— Csakugyan igaz! — szolt aztán Antalóczy uram, — Ismerem keze irását; látom gyűrűje pecsétét. Magam is jelen voltam, midőn kancellár uram e drága emléket háladatlan gyermekének oda ajándékozá . . . És aztán, ha szabad kérdenem: hova szandékoznak elutazni?

— Hova mehetnének máshova, mint hol biztosságunkat tökéletesen feltalálhatjuk. Egyenesen is csak Olasz-Lisztkára Szentiványi Pál kapitány uram védelme alá.

A vén prokátornak szemeszája elállott.

Nem! Illy ki nem mondható szerencsére még álmában sem mert volna gondolni!

Hiszen, egész utjában is csak arról tanakodott, mi uton módon sikerülhetne neki e lánykát olly helyre elcsalni, hol Palatinus uram hadai szállásolnak.

Magyarán megmondva: prokátor uram kész volt rá, e merényletet, ha másként nem lehet, erőszakkal is elkövetni, mire nézve Rakonczay László hadnagy uram lovasai valának előtte eszközül kiszemelve.

Most azonban minden egyszerre jóra fordult. Az érett gyümölcs, melly magasan kevélykedett a fa tetején, hirtelen galyastól együtt hajlott az éhezőnek kezei közel!

— Valóban — mondá alig titkolható örömmel — Kegyelmetek a legjobbat gondolta ki. Szentiványi Pál uram, derék s igazságot kedvelő férfiu, ki örömmel nyujtja pártfogását azoknak, kik hozzá bizodalommal folyamodnak. — Mikor akar elindulni nemzetes uram?

— Mint látja kegyelmed, kocsink elé állott.

— Tehát késelem nélkül? Helyesen, igen helyesen; ha bár más különben az éj sötét s holdtalan.

— Ez utóbbi miatt nincs aggodalmunk. Kocsisom e vidéken ismer minden követ, minden fűszalat.

— Ha ennyiben van a dolog, egy szavammal sem tartóztatom tovább nemzetes uramat: sőt ha nem értenék félre beszédemet, egy kis kéréském is volna.

— Parancsoljon, uram.

— Félek, szerénytelen találok lenni kívánatomban.

— Ellenkezőleg uram. Mi mindnyájan sokkal tartozunk kegyelmednek. Antalóczy uram volt az első, ki felnyitotta szemeinket, s megismertük Senyei Lőrincz uramban, hogy nem minden arany a mi fénylik. . . Kérem kegyelmedet, szoljon bátran, miben lehetnének szolgálatára?

— Azt akartam mondani. Tán volna még e kocsiban számomra

is egy kis hely, mert örömmel megtenném e jeles uri család kedvéért, hogy magam is lelkére beszélhetnék Szentiványi uramnak.

— Hogyan! Akarná kegyelmed? De hiszen ez nekünk legforróbb ohajtásunk volna.

— Annál jobb, ha mind ketten egyet gondoltunk, s azért ha nem ellenzi kegyelmedek: én bizony élni is fogok szives engedelmekkel.

— Sőt kérve kérjük Antalóczy uramat, szerencsétlenségem minket becses jelenletével.

Meglevén az egyezés, némi előleges készületek után a kocsi előbbre gördült, s utazóink egyenként véve, a legjobb remények közt foglalának helyet az ülésen.

Prokátor uram széles kedvében, hogy minden illy jól sikerül, még meg is csipkedte a szemközt ülő lánykának arcát.

— Ugy-e kis hugom? még sem vagyok én utoljára is olly rossz ember, mint a hogy előttem rólam mások beszéltek.

— Oh kérem — felelt elég kétértelműen a lányka — Én Antalóczy uramat mindig ollyan embernek tartottam, mint milyennek most tapasztalom.

(Vége következik.)

Sopron város.

A Duna és Dráva folyók közt elterülő föld, — a régi Pannónia — több évszázadon keresztül, a népvándorlás és ezzel karöltve járó pusztítások következtében, folyton, hol hanyatló, hol virágzó uralmak színhelye volt. — A mai Sopronmegye területe is tizenhét század előtt egy részét képezé Pannoniának, s miután Tiberius teljesen leigázta, a nagy római birodalom illir tartományaihoz csatolta; római törvény, adó és tanács alá vetette, praetorok és legatusok uralkodtak egyesített polgári és katonai hatalommal a legyőzött különböző fajú népeken. Nagy Konstantin császár azon vandál seregeket, melyeket Geberich góth király szétvert, s melly körülbelül 300,000-re ment, felfogadta Pannoniába, s mint alattvalóit tulajdon seregei közé osztotta, hol azután 60 évig békés életet éltek.

Az V. század elején a nyugoti góthok foglalták el Felső-Pannoniát, és midőn Alarik a nyugoti góthokkal Olaszországba költözött, Attila foglalta el az elhagyott Pannoniát. — Attila nagy birodalmának elenyészte után a keleti góthok lakták Pannoniát. I. Jusztinian császár alatt kedvezőbb fordulatot vett e tartomány; ő a keleti góthok hatalmát megszüntette, s a longobardokat fogadta fel Pannoniába. De e néptörzs is elhagyta ez éghajlatot. Alboin alatt (586. évben), leégetvén előbb minden lakhelyeiket, s ezen illy módon elpusztított tartományba Baján az avarok khánja telepedett meg népével, de 803-ik év táján Nagy Károly császár véget vetett az avar uralomnak, s Pannoniát frank tartományává változtatta, hova a keresztényiséget is behozta Urlof püspök által. Később Szent Szeverin is prédikált Felső-Pannoniában.

Végre 900-ik évben midőn az Ázsiából kivándorlott őseink e szép hazát föllelték, az egész Rába és Fertő-tó vidékét is Árpád, a magyarok fejedelme, foglalta el. Pannónia lakossága azon időben a góthok utódjaiból, longobardok- és gepidákból, továbbá avarok,

bolgárok, oláhok és különböző ajkú szlávokból, ugyszinte a Nagy Károly által behozott németek utódaiból állott.

Géza alatt (972. — 997.) a német lovagok bevándorlása gyakori volt, habár az akkori viszonyok után itélve, nem nagy hadászati fontosság volt.

E mondottakból itélve, Sopron eredete a rómaiak korára esik, mit bizonyítani látszik azon állítás is, hogy itt legelőször bizonyos *Sempronius Secundus* épített erősített lakhelyt, honnan hihetőleg latin Sopronium elnevezését is nyerte. — Itt állomásozott mindig a XV-ik legio.

Koronként még most is találunk Sopron tájékán római régiségeket, u. m. pénzeket, lámpákat, koporsókat stb. A város német neve *Ödenburg* (pusztavár), melly szintén valószínűleg az ő korban történt többszöri elpusztulásától vette eredetét.

Sopron már 1073-ban szabad kir. várossá emeltetett Salamon királytól, ki is felszólítja a soproniakat is a bolgárok elleni hadban részt venni, hol alkalmuk volt vitézségüket kitüntetni, s maguknak nagy nevet szerezni.

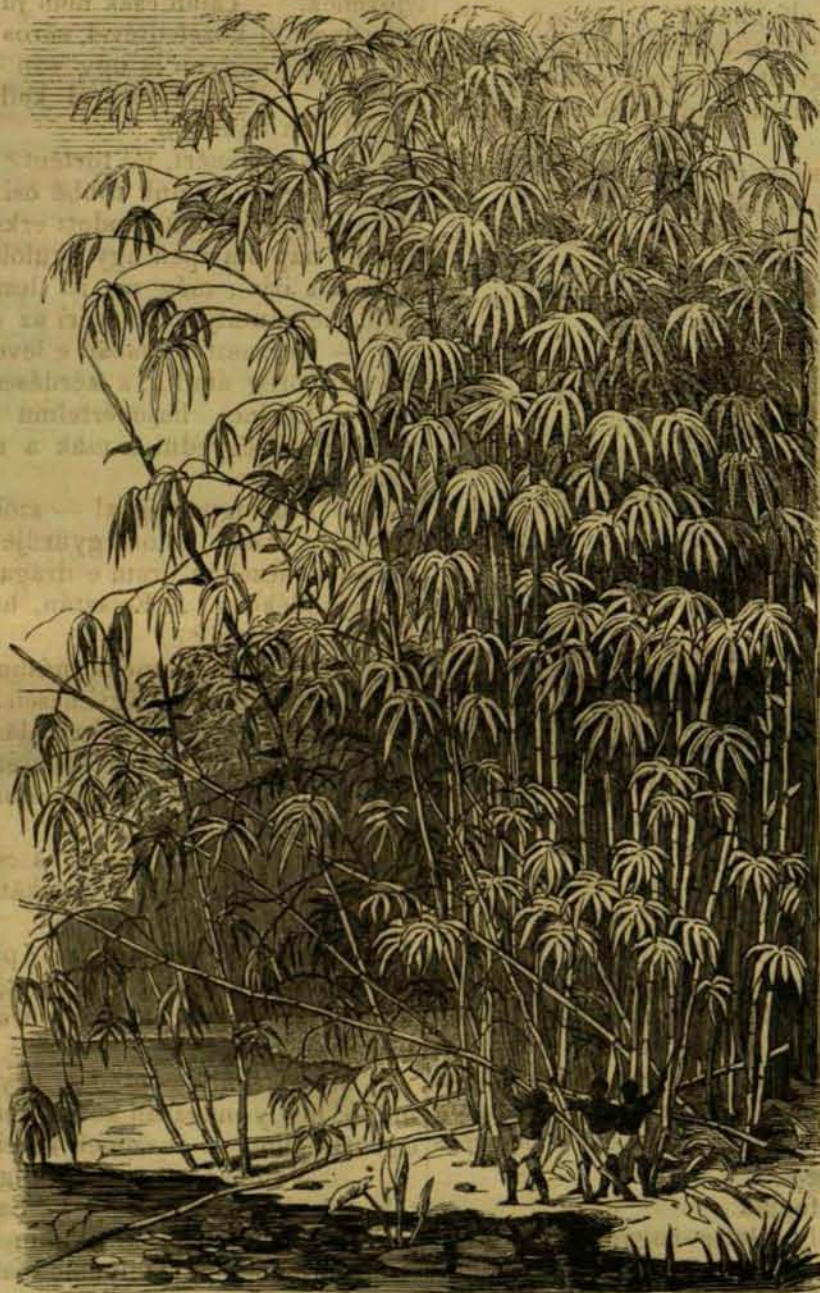
1096-ik évben jött a híres Remete Péter 40,000 kereszties vitézzel Sopronba, és Kálmán királytól szabad átmenetet kért Magyarországon, melly neki meg is engedtetett. Ugyanez évben találkozott Kálmán király Sopron mellett a Fertő tavánál Bouillon Gottfried herczeggel, egy más kereszties had átvonulása iránt tanácskozandó, melly 90,000 gyalogság és 10,000 lovasságból állott. A mongolok, kik annyiszor háborgatták Magyarországot, 1242-ben Sopronon keresztül vették visszavonulásuk útját, midőn Frigyes herczeg őket Bécs-Ujhelynél megverte.

Imre, IV. Béla és V. István királyok szép szabadságokkal ajándékozták meg a várost, melyeket Kun László 1277-ben ujjlag megerősített; többek közt a *jus gladii* (halál-itélet hozhatása) is megengedetett nekik. Robert Károly 1313-ban szép kiváltsággal s később 1317-ben jószággal is megajándékozta a várost. 1338-ban a Fertő tavának fele adóját elengedte nekik a király, hogy azt a város szépitésére fordítsák. E királyi kegynek ellentétéül Erzsébet Magyarország törvényes királynéja, Zsigmond leánya 1441-ben

Sopront és a soproni uradalmat III. Frigyes császárnak 8000 aranyért zálogba adta, miután már a megelőző évben hasonlólag elzálogosította drága kövekkel ékesített koronáját 2500 aranyért. Ezen korona zálogosítást a történészek többnyire a szent koronával történtenek hiszik, de ebbeli tévedéseket dr. Birk történetbuvár bizonyította.

Korvin Mátyás 1464. a soproniakat arany bullával ajándékozta meg, mellyben különösen engedelmességüket és hűségüket megdicséri, és mindazon szabadalmakat és kiváltságokat, mellyekkel elődei e várost kiemelték, megerősíti. Ezen kiváltságokat megerősítették még: 1498-ban Ulászló, 1524-ben Lajos, 1533. I. Ferdinánd és 1576-ban Miksa királyok.

Mátyás király halála után 1490. I. Miksa császárnak adta meg magát, ki nagy sereggel jött az országba, hogy mint Albert utóda, a magyar koronához jogát érvényesítse.

A bambuserdő. — (Lásd a szöveget 366. oldalon.)

A Benczék egyháza Sopronban.

1493-ban Ulászló néhány faluval ajándékozta meg a várost, melyeket maig is bir. — 1553-ban Ferdinánd a honvédelem iránti tanácskozmányok végetti országgyűlést Sopronban, mint legbiztosabb helyen tartatá.

1605-ben Hagymási Kristóf, Bocskay vezérének egyike, 3000 emberrel jött Sopron alá, s a város körül Tratsmandorfer által vezérelt német csapatokkal sokáig har-

czolt, míg végre megveretett, s a soproniak is kirotván Kereszturig kergették, úgy hogy maga Hagymási is alig szabadulhatott meg. — Következő évben Német Gergely szállotta meg Sopront,

gyűlési helyül. — E gyűlésen koronáztatott meg III. Ferdinánd, s nádorrá az udvar akarátja szerint Eszterházy Miklós választott meg, oct. 25-én. —

1635-ben még egy országgyűlést láttak Sopron falai. Azon időben Sopront kapitányok kormányozták, s egy mindig kész fegyveres hadat tartottak, s ez által sikerült nekik a Rákóczy és Tököly háboruk nyomoruságait diadalmasan kiállani. E kapitányok közül Dobler tünteté ki magát leginkább vitézségével, ki a várost Rákóczynak sokáig ostromló csapataitól megmentette, mely kitaró hűségeért I. József és III. Károly a soproniakat meg is di-

A Domokosok egyháza Sopronban.

Sopron város.

a) Város tornya. — b) Benczék egyháza. — c) Domokos egyháza. — d) Sz. Mihály temp'oma.

s külvárosát felégette: de Basta közelgésére rögtön félbeszakasztá ostromát, s eltávozott.

1619-ben Bethlen Gábor foglalta el, mely alkalommal katonái az egész várost kizsákmányolták.

1621-ben a száműzött protestáns rendek itt gyűltek össze, sérelmeik megírása végett, melyet az országgyűlés elé terjesztettek.

1622-ben II. Ferdinánd neje, Eleonora, itt koronáztatott meg, s ugyanekkor választott meg nádorrá Thurzó Szaniszló.

1625-ben megint Sopron választott ország-

csérték, s jutalmul az 1715-ki országgyűlésen boraik biztosságára hozott határozataik, törvény által is megerősítették, — e törvénynél fogva nem volt szabad Sopronba idegen bort vinni árulás végett.

Sopron és vidéke csak akkor juthatott állandó béke és biztosságra, midőn Magyarhonba a Habsburg házból származott királyok kezdtek uralkodni, mert ez által a kölcsönös beütések, s ezzel összekötött pusztítások a határvidékeken örökre megszűntek.

Vége megemlítendő még azon nagyszerű tűzveszélyek, melyek 1676-ban és 1808-ban kitörttek, és majd az egész

A megyeház Sopronban.

Színház Sopronban.

várost elpusztíták; de a szorgalmas lakosság a gyors építkezések által csakhamar eltüntette e szerencsétlenségek nyomait.

1847-dik augusztus 20 kán nyitattott meg a Sopronra nézve nagy fontosságú, bécs-ujhely-soproni vasutvonal, melly által a személy- és teherszállítás Bécsbe, 12 órától, három-négy órányira rövidült meg.

E történeti visszaemlékezések után vessünk már most egy pár pillanatot Sopron jelenlegi állapotára.

Sopron városa igen szép völgyben fekszik az ugynevezett Léver hegység között, a völgyet, az itt egyesülő Spittel és Ikva patakok nedvesítik, mellyek partjait és általában az egész várost gyönyörű gesztenyés-, szőlős-, gyümölcsöskertek és erdők veszik körül.

Mostani lakossága legújabb felszámítás szerint 17,000-re megy, többnyire német ajkuak, kiknek elődei Ausztriából és Stájerországból jöttek. A belváros, melly hajdan erős falakkal volt körülvéve, körded alakú, és e nem nagy kiterjedésű, ó-szerű magas házakkal zsufolt belváros egyhuzomban kerülhető meg, utczái jól vannak kövezve, különösen járdái; a csinosan épült külvárosok sokkal terjedelmesebbek. A belváros felső végén van a főbejárat, hol a kapu felett a sugár és szép építésű várostorony emelkedik, mellynek felső részét oszlopos kötornác díszíti, s teteje rézzel van fedve. E toronyból, melly nem csak e környéken, hanem egész Magyarországon is a legmagasabb toronynak tartatik, felséges kilátás élvezhető a Fertő tavára, a Stájer Havasra, Fraknó várára, és végre a távol Ausztria fehérle havasaira. (E torony képünkön a város közepe táján látható.) A belváros, mint már előbb is említők, hajdan erős falakkal volt körülvéve, mellyekből még maig is láthatni egyes részleteket; de az ezt kerítő sánczok nagyobb részt be vannak töltve, és ennek helyén van jelenleg a legszebb és legszélesebb utca, melly az egész belváros körül végig fut, itt a legcsinosabb és szemléletre méltó házak épültek, és előkelő vendéglők is találhatók. Ezen utczára nyilik a sétatér is; s ezen túl van a városi kaszinó-épület, egy csinos és nagy redout-teremmel, mellyben azelőtt a soproni zene-egyesület előadásokat szokott tartani, most azonban igen elhagyatott állapotban van.

Nevezetesebb épületei közül megemlítjük a *Benczék egyházát*, a főtéren, melly góth modorban faragott kövekből épült; különös dísz ad neki, valódi remek művü karsu nyulánk tornya, körülbelül 1529-ben épült. — Erről a rege azt állítja, hogy egy elásott török hadi pénztár pénzéből építettett, mellyet egy bakkecske kapart ki a földből; s azért kecsketoronynak is nevezik.

Egy a Fertő külvárosához tartozó magasabb helyen fekszik a tulajdonképi városi plebánia templom, a *sz. Mihály temploma*, hegyes rövid tornyával. Ennek építését 1482-re teszik, a régi német stýlben épült templom igen gazdag régi építészeti remek maradványaiban. — A főoltári pompás képet Altomonte festette 1739-ben. Az egyház külső fala rakva van siremlékekkel, s mögötte a sirkert terül, mellyben sok szép sirkövet és sirloltot találunk. — Mellette egy igen érdekes nyolczszegű kis kápolna áll, melly római stýlben van épülve, s a templomnál sokkal régibb. (A várost ábrázoló képünkön balfelől látható).

A *domokosok egyháza* is igen csinos két tornyával, mellette pedig szintén szép épületeket láthatunk, mellyek többnyire magán polgárok lakai.

Az *evangelikusok egyháza* a város déli részen egy udvarban épült; kívülről ugyan nem sokat mutat, de belülről egyike a legszebbeknek Magyarországon.

Kitünőbb épülete Sopronnak még a csinosan épült kétemeletes *megyeház*; homlokzatát három ivü csarnok, s négy oszlopos erkély ékesíti.

Továbbá a *színház*, mellynek előcsarnoka négy dórfejezetű oszlopon nyugszik, homlokzatát pedig három képszobor ékesíti. — Belseje, csinra nézve kevés színháznak enged elsőbbséget. A színház mellett jobbra egy egész házsor újabb izlés szerint épülve van, mellyek közt a takarékpénztár, és az előbb említett kaszinóépület is helyet foglal.

Van itt egy r. kath. gymnasium, s egy evang. lyceum nagy könyvtárral, egy katonanevelde, két katonai laktanya nevezetes lovagdával; domokosok és orsolya nevezetes szüzekzárdája. Emli-tenünk sem kell azon számos hivatalokat, mellyek itt, mint a kerület fővárosában, tartják székhelyeiket. Az iparos vállalatokból találunk itt, egy könyvnyomdát, két könyv- és műkereskedést, egy nagy czukorgyárt, melly sok ideig hazánkban egyetlen volt, egy

üveghutát, s egy gőzmalmot; posztógyárakat, késcsináló- és faze-
kasokat, egy nevezetes papirgyárt; továbbá nagyban kereskednek a szorgalmas lakosok méz, viasz, gyapju, zsir és borkövel; évenként sok gesztenyét visznek el Sopronból, nem különben a híres soproni aszalt és préselt gyümölcsből is nagy mennyiséget szállítanak mindenfelé; heti és évi vásárain is erős kereskedés fejlődik ki; különösen — gabonával és marhával; közép számítással évenként 40,000 darab szarvasmarhát és 80,000 sertést vehetni föl.

A soproniak már rég időtől fogva szép sikerrel folytatják a szőlőművelést, s állítólag még a rómaiaknak köszönhetik e tekintetbeni jólétük nagy részét, kik Sopron tájékán plántálták az első venyigéket Panuóniában. — A tulajdonkép soproni és ruszti szőlőhegyek a Fertő tó és Sopron város között húzódnak el, úgy hogy a szőlők a tó és délfele fordulvák; északi oldalain pedig általában csak erdőségek és szántóföldek vannak. E tó partján, melly körül van véve az említett szőlőhegyekkel, szinte szelidebb mérsékletű lég uralkodik mint Sopronban, mandola fák és egyéb déli gyümölcsök is igen jól tenyésznek itt. E szőlőhegyek egy folyton emelkedő térséget képeznek, úgy hogy a napsugarak függélyesen esnek reá, melly különösen Ruszt mellett minden figyelmes vizsgálónak igen feltűnik. A természet itt mindent megtett, hogy megkönnyítse az embereknek, miszerint szorgalmukat áldás koronázza. A soproniak egyik főkereset- és élelmi forrását a szőlőhegyek teszik, mellyek 1,920,000 négyszög ölet borítanak be, s évenként 32,000 akó kitünő minőségű bor természetik rajta, melly a legjobb magyar borok közé soroztatik, miért is a város hajdan azon szabadalmat nyerte, hogy idegen borokat ne engedjen behozni.

A városhoz nyolcz jómódu falu tartozik, és az ugynevezett Brennberg nagy kőszénbányáival, mellyekből évenként nagy mennyiségű kőszén ásnak, 1760 óta van már nyitva, és jelenleg több jeles gép használatával naponként 200 embernél többnek ad foglalatosságot.

A soproni mulatóhelyek és kerteken kívül, a város szép környéke is érdekes pontokat nyújt kisebb nagyobb kirándulásokra, ugymint a regényes fekvésű Bánfalvára (Vandorf), vagy a Fertő partjain fekvő Balf (Wolfs) és Boz (Holling) helységekbe, vagy Eszterházára, Fraknóra, stb. mellyekről mint mindmegannyi érdekes tájakról lesz még alkalmunk bővebben szólni.

A környéken levő hegyekről gyönyörű kilátás nyilik a Fertő tavára, melly 10 mérföldnyi területben 5 mérföld hosszúságra és 2 mérföld szélességre terjed, mélysége 9—13 láb közt változik. Vize kevésbé sós és kellemetlen ízű; apadása és dagadása feltűnő, annyira, hogy néha 1000 lábra is kilebb jön, vagy belebb megy partjain. Többféle halakkal is bővelkedik. — Délkeletről kapcsolatban van, a majd 6 mérföldet elfoglaló Hansággal, melly mindazáltal nagy gáttal van a tótól elkülönözve. E vizen uszó és mozgó föllap vastagsága alig 3 láb, és azért a rajta járás igen veszélyes és mégis évenként igen sok szénát kaszálnak rajta, télen pedig midőn jól megfagy, uadat vágnak a környék lakosai házaik befödésére.

Egy okirat szerint, (melly Herczeg Eszterházy levéltárában tartatik), azon a helyen, a hol most a Fertő tava fekszik 14 helység állott, és hogy a tó csak a 10 vagy 11-ik században állott volna elő, a Fertő folyó medrének csekély, és utóbb egészen elveszett lejtősége miatt.

Zombory Gusztáv.

A bambuserdő.

A kokusdiófán kívül alig adott a gondviselés a keleti meleg égövi tartományoknak hasznosabb növényt az óriás fánál, vagyis a bambusnál. Né-melly nemeinek fiatal hajtásait, mig gyengék és puhák, csirág (spárga) gyanánt eszik. A teljesen felnőtt, de még zöld szárból, mindig nedves ládácákát készítenek, mellyekben száz mérföldekre el lehet a kiszáradástól óvándó tárgyakat, p. o. a virágot, küldeni. Ha a szár teljesen kinőtt, megérett, nyil. ij. lándzsanyél, hajóárboz, sétabot, karó, gerenda, hidoszlop stb. készül belőle.

A tuskés bambus, zölden levágva, sövény- és kerítéskép szolgál, mellyen át csak ágyuval lehet utat törni. A malajok mindenhová könnyen hor-do-zható létrát faragnak belőle.

Törzse s levelei összezúzva a chinai papirt adja, mellynek finomabb nemekészítésénél csak kevés nyers pamutot tesznek hozzá. Ha szárát hosszáb-ban kétfelé hasítják s a közbenlevő bütyköket eltávolítják, kész a legtartó-sabb cső, mellyen vizet vezethetni. A száraz vékony vesszőket széthasagatják, ezekből gyékényt, kosarat, sőt vitorlát is fonnak. Legnagyobb s legszebb darabjaiból a chinaiak ékszereket faragnak.

De legfontosabb a bambus mint építőszerszám. Sumatra-szigeten például a bennszülöttek házipítéshez fa helyett kizárólag bambust használnak. Padozatul vastag bambust raknak le egymás mellé, melyekre vékony náddal bambus-léceteket erősítenek meg. A ház falait, melyek szintén bambusból készülnek, sár helyett ugyanezen növény száraz belével duggatják be. Végre tetejét hat láb hosszú, vékony bambus-veaszókkal vagy hasábokkal, melyeket szabályosan rétegenként raknak egymásfelé. Egy más módja a házfedel-készítésnek abból áll, hogy a bambus szárát hosszában, közepén kétfelé hasítják, a bütök s bél eltávolítása által mindegyik feléből válut csinálnak; ezt a tető nagysága szerint eldarabolják, s az így nyert több válukat a tetőre rakják öblös oldallal, az ég felé fordítva, hogy az esőnek mindannyi levezető csatornául szolgáljanak, mivel azonban a két válú összeérő részeinél az eső mégis beszivároghatna, ezekre még más illy válukat borítanak öblös oldalukkal lefelé, s így domboru oldalukkal fölfelé fordítva. Az illy tető teljesen vízhatlan.

A bambusnak mintegy harmincz neme van, melyek főképp Kelet-Indiában, de Nyugat-Indiában is, és Dél-Amerikában tenyésznek. Képünk a legközönségesebb bambust mutatja. A száruk bokrosan sarjadszanak, tiztől százig egy gyökérről s 18–20 láb magasra megnőnek. Virágzáskor nem látni egyebet csupasz száránál s a virágcsokornál.

Bengaliában találhatik egy neme, melly kedvező időjárással egy hó alatt hetven láb magasra s 12 hüvelyk vastagra is megnő. De a legóriásabbat a malai-szigettengeren lehet látni. Ennek tuskéi vannak hetven, nyolcvan láb magas, s olly vastag mint egy emberderék.

Jávában találhatik egy neme, mellyet különösen pipaszáru használnak. Ennek szára olly kemény, hogy aczállal verve szikrát hány.

Eredeti vadászatok.

I. Pele-fogás.

Ezen csinos kis állat, melly fürge- s tisztaságban a mokussal vetekedik, nemcsak a római előkelők-asztalán divatozott, hanem székely atyáinkfiai előtt is becsben tartatik; élelmezi magát makkal, fái mogyoróval s dióval, kiválólag pedig a gyertyánfa-maggal. A nyarat fák odvában tölti, mintha nyári kastélyba vonulna, a telet pedig a föld alatt és csapatosan; 300–400 is beszorul egy barlangba. Székely atyáinkfiai ezen rejthelyeket felkutatják, s a beköltözkedés utó napján — a mikor még mindenik magát egyszer kinyargalándó székőszál — ugymint october végén éjjel 2–3 egyén a barlanghoz huzódik, ott a szük nyilást bedugják, mellé tüzet raknak, s mintegy 6–7 lépésre a lyuktól egy síma pácztát a földbe beszurnak. Gyűlnek a pelék éjféli körül, s meglátván a tüzet, bámulással tele az első fára másznak; és az a beszurt pácza, a melyről aztán a lesben álló vadász egy páczával őket egyenkint leütögeti. Megérdemli a fáradságot; egy éjjel százat is összegyűjtnek a már jól kihizottakból, s aztán honn izes káposztát főz a zsiros falatokkal a fürge menyecske.

II. Erdei méz-kutatás.

A székely föld némelly vidékein gyakorlatban van az „erdei vad méh“ tárházainak kikutatása, a melly így történik. Derült ősre hajló napon kimegy az ezzel foglalkozó egy nyílt mezőre, s ott egy pácza végére szögzett asztalocskát a földbe ékel, arra egy szelet lépesmézet helyeztet, s a tövéről diófapaplót füstölget. A székőborló méh a füst édje által csalatván, a mézre száll, s miután méztartóját telezítva, egyenesen tanyája felé — a melly az erdő valamellyik izmos fájának odvában rejlik — repül. A méh-leső az ottan állásban göröcső segítségével nélkül is, hihetetlen távolságra tudja kisérni, tenyerét töltésrére gömbölyített nyiláson keresztül, azután odaballag azon erdőrézbe, a melynek a méh irányzott, a hol többnyire rátalál a tanyára.

III. Borz-fogás.

A megszokott vadászok őszen a borz tanyáját kifürkészik, s este — midőn az állat zsákmány után lát — minden bejárást eltorlaszolnak egyen kívül, abba pedig, a melly nyitva hagyatott, egy karikára feszített zsákot csusztatnak, aztán a kört bottal, vasvillával elállják. Már most a szabadon boesátott eb a csakhamar feltalált állatot nyomozza, üzi, a melly így a zsákba kergettetvén, ott agyonveretik.

Tudok olly egyéneket, a kik a tizedik falu határára is elvonulnak borz-vadászatra.

IV. Farkas-keresés a biharmegyei erdőkben.

Láttam, hogy az ahhoz értők a faizás idejében esős éjt várnak, s mielőtt az éjjeli nyomoknak valami lenne ártalmára, az erdő-

szélen fris nyomot keresnek, s azt a fiatalok tanyájáig olly ügyesen tudják nyomozni, a mi minden más ahhoz nem értőt és gyakorlatlant csodálásra bírna. De még csodásabb az, hogy az anya-farkas nagyon ritka esetben kél ki az ifjak mellett védelemre; a helyett csak a maga biztosításáról gondoskodik.

Székely A.

Szalma-fedél.

Nem régiben egy abaujmegeyi mezővároson (Nagyida) keresztül utazván, igen érzékenyen hatott reám a végig leégett mezővárosnak ismét szalmávali fedése. — „Istenem! — gondoltam magamban — ezen emberek talán gyermeki ingerkedésből fedik szalmával házaikat, mintha szántszándékkal újra alkalmat akarnának nyújtani a gyujtásra. És még e mellett ezen rendkívüli takarmány-szük időben megfosztják marháikat a takarmánytól; hiszem, hogy csak ezen mezővárosban a fedelére használt szalma, szecskának vágva és egy kevés burgonyával vagy liszttel vegyítve, legalább 300 darab szarvasmarha telelésére elegendő lenne.“ — Azonban gondolataimat tovább füzve beláttam, hogy ennek nem a szerencsétlen leégett emberek, hanem ezeknek szegénysége és magukra hagyatása az oka.

A leégett szegény családnak, ha segedelmet sehonnét sem kap, nincs módjában a költségesebb tűzmentes fedelet felállíttatni. — De az illy szerencsétlenségeknél, ugy hiszem, az illető felsőbb-ségnek kellene közbeszólani, és a mennyire lehet, a szerencsétlenségek segiteni. Vannak ugyan biztosító intézetek, de ezek a tüzet meg nem gátolják, s a tűz által okozott kárt soha sem képesek teljesen kárpótolni: mert ki kárpótolhatja a tűzveszélyeknél az emberek- és állatokon történt szerencsétlenséget? Ki adhatja vissza egy szülőnek a megégett gyermeket, vagy egy családnak a kereső családfőt? Ki kárpótolhatja azon tömérdek munkás erőt, mellyet az épületek ujonnan elkészítésére fordítanak, és melly által a mezei és más munkák hátramaradást szenvednek? Ki kárpótolhatja a fedetlen házban lakóknak a hideg és erős idők által egészségökben okozott kárt? Végre mi által helyettesíthetni azon tömérdek fát és fedezetet, azonfölül a takarmányt és élelmet, mellyek a tűz által elemésztettek? — Igaz, a biztosítók a leégett házért, élelemért és takarmányért pénzbeli kárpótlást kapnak, de ez nem adhatja vissza azt, a mi leégett. — Vegyük csak a takarmányt; e helyett hiába vetünk bankókat vagy aranyokat a marha elé, ha takarmány nincsen, a marha elvesz, a trágya kevesedik, s így a földmivelés csökken. — Így a betakarított és elégett élet is végképen elvesz, és sokszor több ezer mérőre menő élettől fosztatik meg az ország; mindezek olly veszteségek, mellyeknek kárpótlása lehetetlen.

Első teendőnek vélem azért ugy intézkedni, hogy tűzmentes fedelések építtetvén, az égések megakadályoztassanak, erre nézve nem csupán hatósági rendeletet, hanem hatósági segedelmet is kívánok különösen:

1-szor. Szükségesnek vélem, dijt kitűzni arra, a ki a legbiztosabb és legolcsóbb tűzmentes fedelékert feltalálja. — Mig biztosabb fedelék ki nem találhatik, legalább a cserépszindely, vagy a hol olcsóbb, a palakövel való fedés alkalmaztatnék; ezek is gátolják a tűz tovább terjedését. *)

2-szor. Kivántatnék az illy tűzmentes fedelések elkészítésére szerte széjjel az országban gyárakat állítani, vagy arra szabadalmakat adni, mert mit használ, ha tudom valaminek czélszerűségét, de azt meg nem szerezhetem.

3-szor. A leégett részére pénzbeli segedelem nyújtása. Mert a nélkül lehetetlen a szükséges anyagokat beszerezni.

4-szer. Tiltassék meg általában, bármilly épületnek gyulható anyagokból fedése, akár leégés vagy elromlás miatt építtetik újra, akár pedig egészen újból állíttatik fel.

Ez szerény egyéni véleményem. Könnyen lehet, hogy mások czélszerűbb tanácsal szolgálhatnak; ám tegyék, mert ez komoly és nagyszerű tárgy, hazám értelmesebbjei meglontolt ítéletét s tanácsát, valamint a magas kormány figyelmét méltóképen megkívánja, mert legyen bármennyi biztosító társulat, legyen csekélység a

*) Érdemes hazánkia Erdős Mózes János ur által a birlapokban közlött, és a Magyar gazdasági Egyesület elé terjesztett tűzellenes hajazatának czélszerűsége, vagy nem czélszerűsége felől óhajtott lenne szakértők ítéletét hallani. — A cochinchinai tyukokról, sőt — uram bocsásd bűnömért — még a krinolinról is volt pro et contra a birlapokban szó emelve, és ime, ezen roppant fontosságu tűzellenes találmány annyit időtől fogva nem képes maga iránt figyelmet és részvétet gerjeszteni.

biztosítási díj, s fizettség talán egyszer annyi vissza a károsodottnak, mint a mennyi a biztosított épületben kár történt, mindamellett a szegény ház lakója szalmafedél alatt biztosan nem nyughatik, és egy gyufa által a rosz akarát, vigyázatlanság vagy néha minden vigyázat ellenére, a mennykötés által egész községek a tűz martalékai lehetnek és e mellett sok ember és állat eshetik áldozatul. Bármennyi s bár miféle intézetek felett *legcsélszerűbb és legbiztosabb biztosítás a tűz ellen, a tűzmentes fedél.*

Szmrekorszky György.

A telekkönyvekről.

(Tájékoztás az erre vonatkozó törvényekben.)

(Folytatás.)

IV.

A követelések (és terhek) biztosítására szolgáló zálogjog szerzésének módja s föltételei, valamint magának a telekkönyvileg bejegyzett tulajdonra szerzhető zálognak, jogi természet az új polgári törvénykönyv, s telekkönyvi törvények értelmében egészen más tekintetek alá jő, mint jött a régebbi jogviszonyok között.

Talán fölösleges mondanunk, hogy zálogról szólva, nem értjük valamely ingatlan vagyonnak zálogba vetését, vagy zálogkép elfogadását, úgy mint ez a régi törvényes gyakorlat szerint divatozott, midőn t. i. a szokásos zálogszerezésben az ingatlanok ideiglenes adásvevése történt a visszaváltási jognak nyílt vagy hallgatag fenntartásával, — mely utóbbi esetben a zálogvisszaváltási határidőre nézve a törvény rendelete volt érvényes — vagy olly kikötéssel, hogy a hitelező kamatok helyett az elzálogított fekvőség hasznát élvezze. — *Illy zálogszerezéseket kötni többé nem lehet, s illy zálogszerezés, ha 1853. máj. 1. azaz: az új polgári törvénykönyv hatályba lépte után kötött volna, egyáltalában érvénytelen.* Zálog az újabb törvények szerint azon dologbani jog, mellyet magán egyén, avvagy testület követeléseinek biztosítása végett bizonyos személynek telekkönyvileg bejegyzett tulajdonára nézve szinte telekkönyvi bejegyzés útján szerez, de maga a tulajdon nem megy át a zálogjogot nyert hitelezőnek birtokába.

Hogy az új törvények értelmében szerzhető zálogjogról egészen tiszta fogalmunk legyen, tudnunk kell különösen a következőket:

1. *Hogy zálogjogot* valakinek telekkönyvezett tulajdonára vagy jogára *nemcsak magánosok, hanem testületek, községek, sőt az állami pénztárak is szereshetnek*, a mennyiben irányukban valaki olly kötelezettségi viszonyba lépett, mellynek folytán részökre bizonyos meghatározott összeg lesz fizetendő, vagy valamely kötelezettség nem teljesítéséből, vagy roszul teljesítéséből olly követelések származhatnak, mellyek bizonyos telekkönyvi javak lekötéséveli biztosítása kívánatosnak látszik. Például, ha valaki legyen bár magán egyén, község avvagy testület, készpénzbeli kölcsönt ad bizonyos személynek, ki telekkönyvileg bejegyzett, s zálogítható javakkal bir, a kölcsönadó s kölcsönvevő aképe egyeztetnek, hogy a követelés a kölcsönvevő javaira telekkönyvileg bejegyeztesse, mi által a kölcsönadó azon javakra nézve, zálogjogot szerez. Illy esetben a dolog igen egyszerű, a követelés bizonyos meghatározott készpénzbeli összegre szól s így a zálogjog terjedelme szabatosan meghatározható. — Azonban vegyük azon esetet, hogy valaki bizonyos magánüggyvitel, községi vagy közpénztár kezelését vállalja magára, vagy magánosok, testületek, községek stb. irányában alku s megállapított föltételek mellett, valamely vállalkozásba — millyen például az építkezés, szállítás stb. — bocsátkozik; ha már illy esetekben a vállalkozó eleget tesz kötelezettségeinek, ha a pénztárkezelő hiányt s veszteséget nem okoz a kezére bizott pénztárnak, ha a szállító a szállítást, az építő az építést stb., a szerződésileg megállapított módon bevégezte, a kötelezettségből tartozási viszony nem származik, — de előre tekintetbe kell venni azon lehetőséget, miszerint a pénztár kezeléséből, a rosz ügyvitelből, a felvállalt kötelezettségek teljesítésének késedelmeből, vagy talán egészeni elmulasztásából károk származhatnak és az illy lehető károk megtérítésének biztosítása végett gyakran megtörténik, hogy a vállalkozó szintén zálogjogot enged a maga telekkönyvezett javaira nézve, az illető magánosok, testületek avvagy községek javára. Miből kitetszik az is, hogy zálogjogot nemcsak készpénzbeli kölcsönök, de lehető károkból származható követelések biztosítására is lehet szerezni.

2-or. *Zálogjogot csupán telekkönyvi bekeblés által lehet szerezni*, mert a zálogjog már magában is dologbani jog, a dologbani jogok pedig kivétel nélkül, telekkönyvi bejegyzés által szerzhető s ruházhatók át. A zálogjog bekeblésének egyik fő föltétele, hogy valamint általában minden bekeblendő jogot törvényes néven határozottan meg kell nevezni, úgy különösen, ha valaki zálogjogot akar szerezni, szükség, hogy világosan ki legyen fejezve a kérvényben a követelések vagy terhek természete, vajjon t. i. azok kölcsönből vagy áruhitelből erednek-e? vajjon a követelés tárgya készpénz-e avvagy természetbeni tartozás, mert különben a követelést még csak előjegyzéssel sem lehet biztosítani.

3-or. *Zálogjogot* magában és más jogtól elkülönözten *csupán készpénzben felszámítható követelések biztosítására lehet szerezni.* Szolgalmak, haszonbéri jogok, természetbeni tartozások, kikötményeknek és más olly jogoknak bekeblésénél vagy előjegyzésénél a pénzbeli felszámítás, vagy pedig a lehető kár megtérítésének biztosításául egy bizonyos pénzüsszeg meghatározása épen azért nem szükséges, mert azon jogok természete a zálogjogtól lényegesen különbözik. Megtörténhetik ugyan, hogy azon jogok bekeblésé

vagy előjegyzése által egyszersmind zálogjog is alapíttatik meg, például bérleti jognál azon károk és veszteségek megtérítésére nézve, mellyek a bérlet szerződés, valamely pontjának a bérbeadó részéről meg nem tartásából a bérlőre hárulnak — a bérlőnek zálogjoga van a bérlettel ingatlanra nézve, de ezen zálogjog csak bérleti jog következményéül tekintendő, s magában a bérleti jogtól elkülönítve nem is képzelhető, annál kevésbbé szerzhető. *Következőleg ez az általános szabályt nem gyengíti, melly szerént zálogjog szerzésére mulhatlanul szükséges a biztosítandó kölcsönnek, vagy lehető kárnak megjelölése.* Ha tehát valamely készpénzbeli kölcsön, elfogadott váltó, áruhitel, kezelés végett átvett pénztár, vagy ügyvitelből, kezesség, vagy valamely nem teljesített kötelezettség miatt származott kár megtérítésének jogcíméből eredt követelés jelzálogilag lenne biztosítandó, szükséges, hogy az oklevélben, mellynek alapján a bekeblés, illetőleg előjegyzés kéretik, vagy legalább a bekeblési s illetőleg előjegyzési kérvényben a pénzüsszeg határozottan számszerént, az utóbbi esetekben a hitel, vagy kezesség terjedelméhez mért legmagasb összeg kitéve legyen.

4-or. *Zálogjogot nemcsak bizonyos javakra, hanem követelésekre s zálogjogra is lehet szerezni*, a zálogjog szerzhetőnek e részbeni föltétele az levén, hogy a tulajdon avvagy jog, mellyre valaki zálogjogot akar szerezni, már telekkönyvileg bekeblésbe legyen. Mivel azonban nem minden tárgy elzálogítható, melly különben a telekkönyvi bejegyzés tárgyát képezi: az a kérdés, hogy mellyeket tekinti a törvény elzálogítható javaknak. Zálogjogot szerezni lehet: ingatlan tulajdonra, bekeblést bérleti jog alapján birt haszonélvezetre, és bekeblezett követelésekre. — Mi ezeket általában illeti, a zálogjog szerzésére, átváltoztatására, s átruházására vonatkozó minden bekeblés, vagy minden kitörles csak azon esetben történhetik, ha az, kinek irányában kéretik, már mint tulajdonos bekeblésbe s illetőleg előjegyezve van. Az örökhagyó kötelezettségei, a hagyatéki adósságok a hagyatékhöz tartozó valamely ingatlanra, vagy elzálogítható nyilvánkönyvi jogra mindaddig bekeblézhetők, vagy előjegyezhetők míg az örökhagyó, vagy örökös a jószág, vagy nyilvánkönyvijog tulajdonosaként a telekkönyvben bejegyezve van. A hagyatéknak birói átadása után kért bejegyzés, csak annyiban engedtetik meg, mennyiben az örökös törvény szerént az adósságot elvállalni köteles, például: ha több örökös feltétlenül, azaz: a leltár kedvezménye nélkül vette át az örökséget, ez esetben a hagyományozó hitelezője minden egyes örökös ellenében eszközölheti követelésének jelzálogi biztosítását, mert ekkor az örökösök egymásért jótállva, minden hagyatéki hitelezőnek még az örökség birói átadása után is kötelezettek maradnak, midőn ellenben az örökségnek föltétele, átvétele esetében az e részbeni kötelezettség minden örököst csak örökségi része arányához képest terhelheti. Ha az örökös, örökös nyilatkozatát a hagyatékot tárgyaló bíróságnak már beadta, hitelezői azonnal biztosíthatják követeléseiket a hagyatékhöz tartozó javakra s a nyilvánkönyvileg bejegyzett hagyatéki követelésekre, habár az örökség még biróilag át nem adatott is; az illy biztosítás azonban a hagyatéki tárgyalásban érdekeltek igényeinek semmi sérelmére nem lehet s csak az örökség birói átadása napjától kezdve érvényes.

Ezek folytában az elzálogítható javakra nézve, még különösebben egy-egy észrevétellel tartozunk. — A zálogjognak ingatlanokra való megszerzésénél általános szabályul szolgál, hogy a zálogjogot csak egész telekkönyvi testre, több személy által birt jószágtesteknél pedig csak egyik, vagy másik birtokostársnak egész illetőségére lehet megszerzeni, ellenben valamely telekkönyvi testnek egyes kiegészítő részére, vagy valamely közösbirtokos illetőségének csak egy bizonyos részére soha sem. — Továbbá a bejegyzett bérleti jog alapján birt haszonélvezetet illetőleg megemlíthetjük, hogy a szolgalmak közül csupán ezen egy személyi szolgalomra lehet zálogjogot szerezni telekkönyvileg. — Végre a telekkönyvileg bejegyzett követelésekre nézve, tudni kell, hogy egy hitelező vagyis zálogtulajdonos, telekkönyvileg nyert zálogjogát, szintén elzálogíthatja, azaz: telekkönyvileg biztosított követelésére egy harmadik személynek zálogjogot adhat. Az illy zálog nevezetik az újabb törvények szerént *alszálognak*, és ennek megszerzése szintén csak azon esetben lehetséges, ha az elzálogítható követelési összeg már bekeblézve, vagy legalább előjegyezve van, mi magában érteik; illy alszálogjog azonban csak az egész jelzálogilag biztosított követelésre szerzhető, annak egy bizonyos részére pedig csak akkor, ha az illy rész telekkönyvileg már előbb más hitelezőre átruházott, mert ez esetben eme részlet egy különvált egészet képezend. — Ha valamely követelés több részvényesek javára volna bejegyezve, úgy az egyes részek megterhelésénél szintén ezen szabály alkalmazandó. Arra is ügyelni kell ezeken túl, hogy azon jószág tulajdonosa, mellyet terhelő jelzálogos követelés egy harmadiknak alszálogba adatik, a történt elzálogosítás fölől idejében értesítendő, mert ha ez megtörtént, az adós csak az alszálogjog tulajdonosának beleegyezésével fizetheti le tartozását, mit ha az adós eszközölni elmulaszt, a zálog továbbra is birtokában marad az alszálogjog birtokosának.

A zálogjog tekintetében előfordulhat igen gyakran a telekkönyvileg bejegyzett követelések elsőégi rangsorozatban az elsőbbségi jognak más hitelező javára leendő átengedése által és más módoni megváltoztatásának, avvagy egy más személyre való átruházásának szüksége. Az átruházás mindig engedménnyel, és telekkönyvi bejegyzés nélkül is történhetik, azonban az illy engedmény csak a szerződő felek közt lenne érvényes, és illy módon szerzett jognak egy harmadik ellenében érvényesítése s lehető károsodás megelőzése végett szükséges, hogy az engedmény, illetőleg az engedményezett követelés biztosításául szolgáló zálogjogra nyert tulajdonjog, valamint az elsőégi rangsorozat megváltoztatása is, mindenkor telekkönyvileg bekebléztesse.

(Vége következik.)

T Á R H Á Z.

Kakas Márton imitt amott.

LXXV. Levél. *Bartolomeo Bertolini*, és az amerikai stereoscop.

Nagy fáragszok hirdetik minden szögleten: itt van Bartolomeo Bertolini, kilenczvenkét esztendő hadastyán első Napoleon idejéből, verekedhetnék nagyon, felhívja Budapest vívómeistereit és harcosait, hogy álljanak ki vele a síkra, s a kinek kurázsija van, harcoljon meg vele egy szál kardra; a nemes publikum pedig nézze őket egy pengő forintért. Az ember mindig szokott kapni azon, ha valahol verekedést láthat; Mátyás király óta tán ez volt az első lovagjáték, melyre nyilvánosan híják a magyar embert Pesten, aztán még hozzá egy 92 esztendő s hajak tisztelt barátom! az embernek 92 esztendő korában a kész pecsenyét is nehezére esik eltráncsirozni, nemhogy még az eleven embernek neki álljon karddal, hogy azt leszabdálja, s ime Bartolomeo Bertolini azt állítja, ki is hirdeti, hogy mindnyájukat megessi 92 esztendő korában, pedig foga sincs már hozzá. Az Európa terebében, hol a nemes látvány adatott, szép gavalléros publikum előtt ment végbe a viadal, melyben hazánk hősei az idegen vitézzel lándzsát, az az hogy rapiért törtek a nemzeti becsületért. A százados agg még most is úgy forgatja balkezével a vitért, mint egy harminczéves ifju, szemei még most is meglátják a negyedrészes pillanatban, hol adott fedetlen részt az ellenfél s fegyveres hegyével most is odatalál bizton: „ön meghalt!“ Három vívómesterünk küzdött vele egymásután, igaz, hogy becsületet vallottak mindannyian, de biz egynek közölök úgy kipenderítette az öreg a kardot a kezéből, hogy még most is repülne, ha le nem esett volna. Pedig az egész emberke alig magasabb öt lábánál, alig látszik ki a gallérijából. Különösen megnyerte a fiatalabb publikum tetszését az a mesterfogás, mikor az egyik viador olyan közelre jutva ellenfeléhez, a hol egymáshoz nem szúrhattak többé, hirtelen felkapta a lábát s a lábán alól szúrta agyon az ellenfelét. Ha engem valaha így ölnének meg, nem mernék a világ szeme elé kerülni szégyenletemben. — Másik látvány az amerikai stereoskop, a ki utazni szeret, ne sajnálja a fáradságot a magyar királyig, a hol azután beutazhatja egész Amerikát, Spanyolországot és Afrikát; az élénk mutatott képek a csalódásig élethiven mutatják a természetet, még a romokon levő legkisebb fűszál is élni látszik, s egy jó botanikus analysálhatná annak a fának a virágait, a minek egy néger gavallér nekidül; sőt egy theázó angol társaság oly élethiven van élénk állítva, hogy az ember szinte érzi, hogy millyen unalmas dolog volna most ott azok között ülni; a szénbányákban a napaitótte szén szivárványos csillogása, az őserdőben a soklevelű lombzat, az egyiptomi romokon az avult faragmányok, a vizzuhatok felett a füst pára mind a legbámulatosabban van visszaadva. Sajnálom, de nem tudok semmi ellenvetést tenni reá.

Kakas Márton.

A festészek életkora.

Átalában azt szokták mondani, hogy a festők igen kedvelik a vig életet, sőt nemcsak a vig, de igen gyakran a kicsapongó, könnyelmű életet is. Mindezekben sok igaz lehet. De most azt kérjük, hogy vajjon, ki ne szeretne vigan élni? És ugyan ki mondhatná magáról, hogy soha életében könnyelmű nem volt. A németek még többet is mondanak, náluk már közmondássá vált: „Viel Töpfe, viel Farben, viel Maler, viel Narren!“ (Sok fazék, sok festék, sok festő, sok bolond.) De ugyan, ki merné állítani, hogy életében soha olyast el nem követett, mire azt ne mondhatta volna: „Bizony, bolondot tettem.“ Mindazáltal, hogy milly szerepet játszanak a festők az élet színpadán, azt naponkint tapasztalhatjuk. Vagy nem kedvelik e őket általában minden különösségük mellett is? Nem érzi-e felvidítva lelkét, két a művészet iránt legérzékenyebb ember is, midőn a legvidámabb ötleteket, eszméket remekül látja megtestesítve az élettelen vásznon, és nem szorultak-e gyakran már a költők is a festőkre, midőn női szívek megindítására, vonzó alakokra volt szükségük. A festészek az igaz vigan és különcök, ugyannyira, hogy még a ruházatban és viseletben is feltűnők, de mégis van bennök valami igen természetes ösztön, a mi őket a könnyelmű élethez vonzza, és azért, ha az ifju könnyelmű éveket szerencsésen elhagyják, többnyire sokkal hosszabb életet élnek, mint a legtöbb másfajú művészek.

A festész foglalkozása a kedélyt inkább megnyugtatója, mint felizgatja, mert a feltalálás (inventio) pillanatain kívül, a festő munkája inkább csak mulatság, melly nem veszi az egész figyelmet igénybe, hanem csak a már feltalált eszményi tárgy nyugodt kidolgozására irányozza.

A költő, midőn ír, minden eszméit összeszedi és mély csendben van. A zeneköltő azon hangokra ügyel, mellyek eszméjét keresztül futják, vagy — ha kevésbé szelleműs — hangszerét veszi elő, s úgy írja le a hangokat. A színész maga magát hallgatja, midőn szerepét tanulja, és a szobrászt munkája közben a véső és kalapács által okozott egyhangú lármá zuga körül. Csak a festész ül nyugodtan állványa előtt és — vigan énekel! mialatt fest, vagy mással beszélget, vagy ha éppen semmi gondja, azon gondolkozik, hogy hol mulasson, ha munkájával felhagy. A művészek közt minden bizonnyal a festész az egyedüli, ki művészetét gyakorlata mellett is vigadozhat, és nevezetes, hogy igen sok festőnek van jó, sőt nem ritkán kitűnő hangja is, mint például Maron'nak, midőn Mária Teréziát levette, az egész ülési idő alatt énekelnie kellett, mivel oly gyönyörű tenorhangja volt, hogy a fejedelmennel az ülés unalmát a legkellemesebben feledteté éneke. A festész tehát a festés ideje alatt, — kivéve azon eseteket, a hol egész figyelme el van foglalva, például, midőn az arcba lélekkifejezést kell öntenie stb. — dalolhat,

beszélgethet, és ez valóban nagy áldás, mert benső nyugalomra mutat, a benső nyugalom pedig megelégedést és hosszú életet szül.

A milly kedvetlen dolog, bizonyítványt olvasni, ép oly kellemetlen, bizonyítványt írni, de itt még sem mulaszthatjuk el azt, miután példákkal kell bebizonyítanunk, hogy a festészet fia mindazon panaszok daczára, melyeket vigaságuk és könnyelmű életük miatt hallanak, sokkal gyakrabban érik el a magas kort, mint másnemű művészek.

De hogy unalmasok ne legyünk, itt a számtalan példa közül csak néhányat hozunk fel bizonyásgul. Azok közül, kik a 70. évet érték el, álljanak itt: Quercino, Cottignola, Cespedes, Dolci, Bordone stb. — 71-et: Dosso, Dossi, Allori, Pollajolo, Laresses stb. — 72-et: Vargas, Baalen, Morillos, Lebrun, Brill és Asper. — 73-at: Langhi, Giordano, Cortona, Werf és Dyck Fülöp. — 74-et: Grimaldi, Moncheron, Baldovinetti és Castagno. — 75-öt: Crespi, Sodoma, Fyt és Ostade. — 76-at: Palamedes, Schachtleven és Montegna. — 77-et: Bugiardini. — 78-at: Procacini, Garofalo, Boticelli, Credi, Gozzoli, Tinpolo, Bakhuysen, Snyders és Veen. — 79-et: Fouquiers, Huysmann és Spranger. — 80-at: Sassoferrato, Cosimo, Ghirlandajo, Gentil Bellino, Squarcione, Blomnart, Teniers és Polydor. — 81-et: Signorelli, Heemskerk és Jong. — 82-et: Bassano Jakab és Leander, Liberi, Claude-Lorraine: Karnach és Hals. — 83-at: Tintoretto, Cavedone és Hughtenburg. — 84-et, Palma Jakab, Farinati, Jordames, Sustermans és Voos. — 85-et: Liberale. — 86-ot: Pretti és Quellinus. — 87-et: Verocchio. — 88-at: Perugino, Maratta és Conca. — 89-et: Michel Angelo és Pontormo. — 90-et: Bellini J. és Pereda. — 91-et: Tiarini. — 92-et: Spinello és Bloemen. — 94-et: Barroccio. — 95-öt: Copie; — és Tizian 99 éves volt, de még akkor sem természetesen halált mult ki.

Mindezen elősorolt festők a régibb korból valók, vagyis a Pompeo Battoni által kezdett újabb iskola előttiek. De azon időből is csak a nevezetesebb művészek vannak itt feljegyezve, ki tudja még, hány jeles művész halt el késő öregségben, kikről a műtörténet egy szóval sem emlékezik.

Kár, hogy nincsenek adataink arról, vajjon a művészetek melly ágában legnagyobb a kora halandóság. Ugy látszik, hogy a zenészek leggyorsabban végzik be életük pályáját, míg a szobrászok, erős munkájuk által megerősödve, élethosszra nézve a festészek mellé helyezendők. Egyébiránt legbizonyosabban állíthatjuk: hogy azon munkások, kiknek foglalkozása nemcsak a nappali, de az éjjeli időkre is kiterjed, természetesen rövidebb ideig élnek; míg ellenben azoknál, kiknek foglalatosságuk egyedül napvilágnál történhetik, nagyobb élettartósságot tapasztalunk. Így például a pékek, kik rendszeren éjjel dolgoznak, ritkán lesznek öreg emberek.

Vége nem lenne éppen érdektelen tudni, melly ágában a művészeteknek mutatkozik leggyakrabban kora halál. Állítják, hogy a kézművesek közül a mészáros leghamarabb hal meg, kinek teste a sok nehéz munka és erős táplálás által, igen is vérmessé válik; ellenben a timár, — kinek bőre, időfolytán azon anyag kigőzölgéséből, melylyel a bőrt kikészíti, meglehetősen mennyiséget vesz fel, mi az ő bőrét is megedzi s vizhatlanná teszi, — igen tartós életű. „Hamletben“ is azt mondja a sirásó erre vonatkozólag, hogy a timár a sirban is kilencz évig éppen marad, mert a víz és nedvesség, át nem járhatja kicserzett bőrét. — Ennek következtében a művészek közül ismét a zenész az, ki legrövidebb életnek néz eléje, miután ő közönségesen sokkal több folyadékot vesz magához, mint a mennyi szomszárának eloltására megkívántatik; továbbá ismét a festész az a művészek közül, ki leghosszabb életnek örvendhet, mivel az olajok és festékek kigőzölgése által bőre a víz bevitelére képtelenné válik, és csak éppen addig munkálkodik, még a jötevő nap sugárai a földet világitják.

A ki tehát művész akar lenni, és e mellett vigan és sokáig élni kíván, az egyenesen a festészethez forduljon; azonban megjegyzendő, hogy időtöltésül énekelni is tudjon, és ne legyen nagyon sok gondja. De valamint mindenütt, úgy itt is vannak kivételek, azért meg ne botránkozzék nyájas olvasó, ha talán igen komoly festészt is ismer, hanem jusson eszébe a deák közmondás: „nulla regula sine exceptione.“

Zombory Gusztáv.

Irodalom és művészet.

+ (Flóra „50 költeményét“) nemsokára a német közönség is birandja. A német irodalomba átültetésére, mint halljuk, egyszerre két író is vállalkozott: Dux Adolf és Kertbeny.

+ *Beothy László* ifjan sirba szállt humoristánk utolsó regénye a „Goldbach et Comp.“ a napokban Müller Gyula kiadásában megjelent. Ára a két kötetnek 2 pft.

— Több részről nyilvánult várakozás irányában kinyilatkoztatom, hogy a Vasárnapi Ujság mult évi egyik számában közlött szándékotól, melly szerint egy közséjegyzői kézi könyvet voltam közrebocsátandó, egy időre elallok, miután e téren t. Hahn Mihály adófelügyelő ur két rendbeli munkájával: „A községi jegyző“ és „Gyakorlati tanácsadó adó- és illetéki ügyekben“ czim alatt már megelőzött.

Babinszky.

+ (Hartleben egy könyvelőjstromot) adott ki közelebb, mellyben minden újabb s jelesebb magyar mű czimét től lehet találni. — E 64 lapnyú füzetkét Hartleben kívánatra akárciknek kész megküldeni.

+ („Dongó“) czim alatt Kmetty István humoristikus képes naptárt fog kiadni a jövő 1859 évre. Az előfizetési fölhívás már ezt van küldözve. A munka két füzetben jelenend meg: egyik a tulajdonképi naptári részt, a másik pedig humoristikus dolgozatokat foglaland magában. — A fölhíváson

képtalány is látható, melynek megfejtői közül 15-en fejenként 3-3 pft. értékű, s maguk a nyerdok által kijelölendő magyar könyvvel jutalmaztatnak. Az előfizetés a két füzetre 1 pft., mely a megfejtések és a megfejtők által választott könyvek címével legkésőbb szeptember 30-ig szerzőhöz Félégyházára küldendő. 8 gyűjtött példány után egy tiszteletpéldány jár.

+ (Katoná József „Bánkban”) című kitűnő tragoediája, Dux Adolfól, ki a magyar irodalom terjesztésében buzgalommal fáradozik, nem sokára német fordításban fog megjelenni. Hogy a fordítás hű és sikerült, arról nemcsak Dux ismert képessége, de azon műértők kedvező nyilatkozata is kezeskedik, kikkel ő művét véleményadás végett közölte. Fordítónak köszönettel tartozunk, hogy a legjobb magyar tragoédiát a német nemzet irodalmába átültette.

+ (Fekly Miklós) derék színművészünk jul. 31-én B.-Füredre utazott vendégszereplésre, hol mintegy tíz napig fog mulatni.

+ (Munkácsy Flórának) közelebbi vendégszereplése B.-Füreden általános lelkesedést ébresztett. Jul. 16-án a „Tücsök”-ben lépett föl, mely jutalomjátéka volt. Ez alkalommal fölvonások közt két nagy ezüst gyertyatartó, s szintén ezüstartó egy cukor-és egy virágtartó („A b.-füredi vendégkoszoru a művészetnek 1858 nyárho 16” fölirattal) nyújtott át az ifjú művésznőnek emlékül. Ugyane nap éjjelen zenével is megtisztelte őt a valódi művészetet méltányolni tudó közönség. — A Lendvay párnak debreczeni vendégszerepléséről is kedvező híreket veszünk. A nagy számú közönség mindannyiszor tapsokkal és koszorúkkal fogadta őket, különösen pedig Lendvayné, kit jelenetek közben is virágokkal halmoztak el.

+ (Nyizsnyay Gusztáv) ismert zeneszerzőnk rövid idő múlva ki fogja adni összes magyar zeneműveit.

** (Magyar színészek Pozsonban.) Mint halljuk — írja a „P. N.” — Pozsonban és Kassán lakó főbirtokosaink és e városok magyar ajku lakói kellő lépéseket tesznek az iránt, hogy az év egy részében, városi színházukban magyar előadások is tartassanak.

— Devecserben a színműkedvelő társulat megszüntetése előadásait, kedves emléke marad azoknál, kik élvezték a nemes mulatságot. A tiszta jövedelem tiszta kezekkel szolgáltatott ki a devecseri kóroda alaptőkéje növelésére, az alsó-iskolai és borszörtsöki égettek javára, a nemzeti színház nyugdíjintézetének és a maincsi hárosultak segélyezésére.

+ (A kassai hatóság) elhatározta, hogy az ottani állandó színházat egy vállalkozó színházi igazgatónak három évre ingyen átengedni olly föltétellel, ha az a befektetési költségeken felül legalább 1000 pftot biztosíték fejében lekötöni képes, s ha a színészek németül játszanak.

+ (Egy magyar festész képiállítása Londonban.) A több év óta Venczében tartózkodó pesti születésű festész Schöff, ki kalandos és művészeti ismeretekben gazdag indiai utazása miatt a legszélesebb körökben kitüntetésben részesült, vázlatai és számos olajfestményeiből egy kiállítást rendezett Londonban, mely a magas bementi díj (egy jegy egy font sterling azaz mintegy 10 pft.) daczára szorgalmasan látogattatik. A merész festész, kinek kolossalis festményei: a lahori királyi udvart, közelebb a párisi „Illustration” fametszetben közölte, s kit az angol aristokratia legkitűnőbb tagjai s a malakoffi herceg látogatásaikkal tisztelnek meg, jelenleg a keletindiai társasággal alkuban van gazdag képcsarnoka megvásárlása iránt, melynek képei s vázlatai kizárólag indiai tárgyakat ábrázolnak, s ennél fogva a társaságra nézve kétszeres jelentőségű szerzeményt képeznek. — Örömmel jegyezzük föl e sikert — írja a „B. Hirlap” — melyet ezen hazai festész magának a külföldön kivívott, miután az mind neki mind hazájának becsületére szolgál.

Mi újság?

© Császárné Ő Felsége szerencsés születe után a budai halászbástyáról azonnal ágyulóvések fogtak tétetni, és pedig hercegfői születése esetében 101, hercegnői születése esetében 21 ágyulóvés. Tüstént erre a budavári főplebaniatemplomban ünnepélyes Te Deum fog tartatni.

△ Ő cs. kir. Fensége Albrecht Főherceg Magyarország Főkormányzója még e hét folytán, Ostendei visszautjából majnai Frankfurtba érkezik s onnan tér vissza Bécsbe. A tengeri fürdők használata ő Fenségének igen jót tett. —

+ (A nemzeti színház ruhátára) közelebb érdekes gyűjteménnyel gazdagodott. — Ugyanis Quentzer és fia pesti kalapgyárosok színházunknak 68 darab mindenféle kalapot ajándékoztak, melyek 1800 óta a mai napig egy vagy más osztálynál divatoztak.

+ (Vörösmarty síremlékét) néhány nap előtt állították föl a kerepesi ut melletti temetőben, hol halhatlan költőnk hamvai nyugszanak. — A szép sírkő Gerenday derék szobrászunk műve. — Beöthy László sírja sem áll már pusztán: pyramis alakú sírkövét szintén a napokban állították föl családja s tisztelői.

+ (A dunaföldvári hangverseny) jövedelmét, mint a „B. Hirlapból” értesülünk, hibásan s elhamarkodva tették a lapok 3700 p. forintra; mert az ottani polgármesteri hivatal tudósítása szerint eddigelé csak 783 p. forint folyt be. Azonban alapos remény van, hogy ez összeg még tetemesen gyarapodni fog, mert a szétküldött jegyek után a pénzek sok helyről, főleg a távolabb vidékekről még nem érkeztek be. Ugyanez alkalommal a t. polgármester ur nyilvános köszönetet mond, mind a hangversenyt szerencsétlen felebarátaink fölségelésére előmozdító pártfogók és művészeknek, mind a dunagőzhajózási társaságnak, mely a hangverseny tényezőit Pestről le és Földvárról vissza díj nélkül szállítani szives volt. Ugyan e társaság egyéb jelentékeny adományairól közelebb egy részletes jelentés szóland.

+ (Pest városa községtanácsa) a főrealtanoda növendékei szorgalmának ösztönzésére ezidén is 100 pftot határozott fordítani, mely összeg a vizsgálatok bevégeztével, augusztus 2-án ünnepélyesen ki fog osztatni.

+ (Pesty Béla tehetséges vidéki színész), mint az erdélyi magyar lapok írják, gyógyíthatlan aszkór következtében Kolozsvárt közelebb meghalálozott.

+ (A b.-füredi színházat) hir szerint le fogják bontani, s helyébe egy csinos téres nyári színpárt építenek.

△ (Liszt Ferencz), hir szerint, Bécsben zeneakademiát akar felállítani, mely részvényekre lenne alapítva. A vállalat alaptőkéje 500,000 pft. lenne.

+ (Huber Károly) egy eredeti magyar operát szerzett „Székely leány” cím alatt, melynek szövegét Bulyovszky Gyula írta. Hir szerint e dalmű october közepén fog színpárt kerülni.

+ (Szobránczon színi előadást) rendeztek az ungvári tűzkárvallottak javára. Ez előadáson, mint a „Hf.” írja, működők hiányában csak egy személy játszott. Hanem a nézők annál nagyobb számmal voltak. Valaki a klasszikus színmű fogalmát így határozta meg; „klasszikus színmű az, melyben a szereplők nagyobb számmal vannak, mint a közönség.” Ha ez értelmezést elfogadjuk, ugy a Szobránczon előadott darab nagyon messze áll a klasszicitástól.

+ (Tolnában a duna-földvári tűzkárvallottak) fölségelésére a megyeházban egy zene- és szavalati akademiát rendeztek, mely 300 pft. körül jövedelmezett. Alkalmilag megjegyezzük itt, hogy a Duna-Földváron július hó 14-én ugyancsak e célra rendezett hangverseny jegyeiből Pesten nem kevesebb, mint két (!) jegy kelt el.

+ (A budai Lukács-fürdő) közelében, a legközelebbi nyitások alkalmával három egymásba nyíló barlangra bukkantak, melyek közül az egyik olly nagy, hogy a szövének fényénél nem lehetett végére látni. E barlangban egy tó is van, melynek nagyságát szintén nem lehetett végig tekinteni.

+ (Szatmárban az elégett batizsiak javára) a színházban zene-és szavalati előadást rendeztek, melynek tiszta jövedelme 124 pft. volt. Ugyanott műkedvelő-társulat van alakulóban, mely valószínűleg szeptemberben fogja előadásait megkezdeni.

+ (Jeles irónk Gyulai Pál) szeptember hóban költözik le Kolozsvárra, hogy tanári székét az ottani ev. ref. gymnasiumban elfoglalja. Reméljük, hogy Gyulai ez új pályáján sem fog megfélejtkezni az irodalomról, s azt továbbra is az eddigiekhez hasonló dolgozatokkal gazdagítandja.

+ (Rarey löszelidítési titka), melyet ő kéziratban Amerikában felejtett, mint halljuk, nem sokára magyar fordításban is meg fog jelenni.

+ (Szentcs József növendékében) az ideai vizsgálatok július hó 19-től 22-ig, igen szép sikerrel mentek végbe.

△ (Gönczy Pál magán finevelőintézetében) e hó 21-24-ik napjai közt tartattak a vizsgálatok igen szép eredménnyel.

+ (Felsőöltés a vidéken működő t. színészekhez). — A következő téli időszakra szerencsés valéka a győri színházat megnyerni. Vállalom föczéljaul tüstem ki olly társulatot mutatni be, mely a győri t. cz. közönség igényeinek minél kitelhetőbben megfelelhessen. — Fölszólítom a vidéken működő mindkét nemen levő t. színész egyéneket, kik képzettségüknel fogva elég erősnek érzik magukat a győri t. cz. közönség előtt működni, és szándékuk van igazgatásom alá szerződni, sziveskedjenek akaratukat föltételeikkel együtt augusztus 15-ig Rév-Komáromba küldendő bérmentes levelök által velem tudatni. — Rév Komárom, július hó 1858. Csabai Pál m. k. színgazgató.

+ (Bartolomeo Bertolini), a híres francia hadsereg veterán hőse, ki a moszkvai és waterlói ütközetekben is részt vett, s a becsületrend lovagja, jelenleg fővárosunkban mulat. A 92 éves aggastyán vitermet állított föl az „Európában,” hol a vivás minden nemében, különösen pedig a rappir kezelésében csudálatja ügyességét. Előadásait július 27-én kezdte meg.

+ (Hány író és tudós van Budapesten?) Ugy halljuk, hogy a legközelebbi népszámlálás alkalmával a két testvérvárosban kilencszázán iratták be magukat literátoroknak. Sok író, kevés — vaj.

+ (Maros-Vásárhelyről) írják, hogy az ottani bérkocsisok annyira viszik már a fényűzést, miszerint a legfinomabb posztóval, vagy amerikai vászonnal behuzott belső ülésekre zeneműszereket alkalmaztatnak, melyek minden órában, akár robog, akár áll a kocsi, meglehetősen jó darabokat játszanak. Rettenetesen civilizálódnak!

+ (Léván takarékpénztár alakult), melynek alapszabályai már föl is vannak terjesztve az illetékes helyre.

+ (Egy szép terve földbirtokosainknak). A „M. Sajtó” írja, hogy képtárakkal és becsesebb képekkel bíró földbirtokosaink közt azon eszme kering, hogy legdrágább képeiket, a tulajdoni jog megtartása mellett, a nemzeti muzeum képtárába függeszték föl közelvezet végett, minden kép rájárára odatűzve a tulajdonos nevét. Hajlandók vagyunk hinni, hogy e szép eszme mielőbb valósuland.

+ (Lipobrolikrischeel.) Olvasóink bizonyára azt hiszik, hogy ez legalább is chinai szó; de egy pesti pinczér, ki nagy hajlamot mutat a philológiára, közelebb fölfedezte, hogy magyarul van mondva. Ugyanis a „Hölgyfutár” szerint egy helybeli nagy vendéglő magyar étlapján a napokban betűről betűre ezt lehetett olvasni: „lipobrolikrischeel,” a mit köznyelven így neveznek: libaaprólék rizzsel.

△ (Kolozváron omnibus) is jár és sokan igen megütözköznek abban, hogy gyékény a teteje; hátha a szilárdabb fából volna az, akkor bizonyára még inkább megütözközének abban.

△ (A kertész társulatnak) július 23-ig volt 688 bejelentett tagja, alapítványban 1920 ftja, éves jövedelmekben pedig 1968 ftja.

+ (A nagy kikindiai kaszinó,) mely már hosszabb idő óta állt fenn, mint egy ottani levelező írja, megbukott. A társulat fölbomlásának főokai tudósító szerint ezek: a pénznek be nem szedése, az egész ügynek rendetlen kezelése és vezetése, az alapszabályok értelmének háttérbe lett szorítása, és végre az illetők erélytelensége. Sajnos, mikor egy 18 ezer lakosságú város nem bir egy kaszinót fenntartani!

— Három hét óta a Kárpátok alján báró Hauer bányatanácsnok és báró Hingenau egyetemi tanár Bécsből földtani és bányászati vizsgákat téve utaznak. S mikint hírlik, több helyütt jöttek ezen urak nemes érecek nyomába.

— Mihájli kössége (Felső-Zemplén). f. hó 6-án rettenetes eseménynek volt tanuja. M. József, helybeli földbirtokosnak fia, szabadságos katona, édes atyját, — kivel bizonyos házi kellemetlen esemény végett összekocczant — s melly alkalommal mikint mondatik az atyja többször arczul csapta — egy duplacsövű fegyverrel gyomortáján keresztül lötte. A szerencsétlen több órai kínok után adá ki lelkét. Az apagyilkos a kezében volt fegyverrel rohant ki a bűntényhelyéről, s midőn a helybeli kocsmában majd egy izczényi pálinkát megivott, szomszéd Rosztoka községbe egy ismerős erdészhez ment. A bűntényről értesülve, a csendőrség nyomban követé őt. Mit ez észrevevén, az épület padjára szökött agyonlövésével fenyegetvén a közeledni bátorodót. Történetesen K. ur — egy ismerőse — jelenlevén, neki bátorodva a padajót felnyitá, azon perczen azonban lövés hallatszik, s a lövést az apagyilkos saját szívének irányozván, véreben halva találtatott, ekként véget vetvén szerencsétlen életének.

— Balaton-Füredről, jul. 22. írják: Munkácsi Flóra k. a. f. hó 8-án lépett fel első ízben, „Fenn az ernyő nincsen kas“ című színműben, „Gizella“ szerepét személyesítvén. Közönség igen szép számmal. És nekünk úgy tetszett: hogy a nappali játszáshoz szokatlan, főleg a néző közönség közellétéhez. Szemei tévedeztek, nem egy hamar találtak nyugpontra. — Vendégmunkódése alatt színre hozott darabok: „Czigány“, „Szép molnárnő“, „Tiszaháti libácska“, „Essex gróf“, „Falusi egyszerűség“, „Károly ur bogara“, „Tücsök“, ez utóbbit jutalomjátékának választván. Az elősorolt darabokban, szokott szerepeit adta a művész, miud annyiszor ihlettség, szerepeinek teljes, tökéletes felfogása s kivitelével. Egyébiránt, föllépéseinek mind egyikét látni, hallani siettet a szép közönség, főleg jutalomjátékára, igen diszes közönség gyűlt egybe. A mellett: hogy föllépéseivel, művészni babérait szaporította, ez uttal a közönség lelkesebbjeitől, több rendbeli ajándokkal is jutalmaztatott és e bizonyára nem más: mint az érdem s tehetség méltánylata. Ugyancsak f. hó 19-én, Jánosinó jutalomjátékában, a jutalmazott iránti szíveségből, föllépett még a többször említett k. a. „Végrendelet“-ben adván: „Riolo“ szerepét. Itt előre elgondoltuk: hogy szinte a vakmerőséggel határos valami, egy drámát, főleg Czako drámáját, színikörben előadni? Azonban szerencsés családás, mert a szerepek a társulat kitünőinek kezeiben valának, közölők mind-egyik megfelelt feladatának. Sikerült „Tárai“-nak igen nehéz jeleneteit, mint p. o. harmadik felvonásban, a végrendelet felbontása utáni tünődés, egy a zongoránál megőrülés, bár e jeleneteket gyakorlott avatottaktól láttuk. Sikerült: a tökély felé haladó, tanulmányozni szerető, fju művészek, Paulaynak, mind ezen jeleneteket, közmegelegedésünkre játszani. — És az ünnepély királynője, a jutalmazott művész, adván ez uttal a grófnőt, szerepének cselszövő, titok, méltóságjeljes jeleneteit, rég kiérdemelt babéraihoz méltóan adta vissza. — Jánosinóról — figyelembe véve több, sok oldalú szerepléseit — elmondhatjuk: hogy kiváló ritka tehetség! Szerepeinek mind egyikén észrevehető a tiszta felfogás, a honnan szenvedély, ihlettség, mély, fájó érzelem, kitörő öröm, általában az indulatoknak külön neméit, a leghivebben láttatja a néző, s érezteti a hallgatóval. — Termete: méltóságjeljes. Öltözéke: a legfinomabb izlés vegyítke. Plastikája, arczjátéka, kitünő — hangja: a kitörő jeleneteknél meghat, elragad, — szavai: a hangszülőzős Gregus-i kritikáját is kiállják. — Egy nagy és fontos eszme foglalkodtatja jelenben a vendégkoszoru figyelmét, s ez nem más? mint a régi színház átalakítása, vagy egy ujnak építése. Ugyanis, állandó, fedett, páholyok, támlás székekkel ellátott színikört akar „a hazafiság a nemzetiségnek“ felállítani. És e szent eszme valószínű fog, miután másokkal egyetemben az uradalom is — mint halljuk — jelentékeny összeggel, a mielőbbi kivitel, csak siettetni fogja. — Feleki Miklós urat augusztus 1-ére várva várjuk. — B-ß.

△ (Haláloság.) Nyitrai püspök, Palugyai Imre ő exclja Nyitrán f. 24. reggeli 3 órakor vizkórban élte 78-ik évében, meghalt.

Vidéki levelezés.

Mező-Komárom (Veszprim), jul. 11. (A tagosítás befejezve. Biztosítási ügy. A termés.) Vidékünkön Mező-Komárom, már csak azért is említést érdemel, mivel a volt urbéri községek közül, részint az idők viszonya által sodortatva, részint több értelmes, s velők anyagilag is öszveköttetésben álló, égyéniségek által buzdítva, első lépett a tagosítási térére. — Gördítették ugyan közbé, mint máshol, úgy itt is akadályok, még pedig olyan egyének által, kiknek e tekintetben szent kötelességük volna, a fölmerülő nehézségeket, nem szaporítani; sőt inkább, mennyire tehetségök engedi, bár némi kis áldozattal is elhárítani; — azonban Istennek hála, most már minden akadályon túl vagyunk, s a törvényes igazság előtt, kénytelen volt a legrosszabb akarát is meghajolni. — Ezen tagosítás által kettős cél éretett el; először, a szorgalmas gazda felszabadult a három nyomásos gazdálkodás nyomasztó igája alól s tehet birtokával a mit akar, s mivelheti földjét a mint czélszerűbbnek gondolja; másodsor, mezei rendőrség tekintetében, mert fájdalom itt is, mint másutt, sokan voltak olyanok, kik a másét bitangolni s legeltetni, nem

is tartották véteknél — úgy hiszem azonban, hogy ez jövőre meg fog szünni — kivált ha nálunk, az ilyen vétkeket rajtkapottak, egy kicsit szigorubb bánásmódban részesülnének. Bizunk abban, hogy tagosításunk befejezésével ezen visszaélések úgy is megszűnnek. — Tűz- és jégkár biztosítási ügyünkünk is volna, még pedig helyben, mellynek keletkezésénél, nézetem szerint egy kissé hibás eljárás volt a társaságtól az, hogy midőn hírlapok útján a jégkár elleni biztosítás fölvételét már f. é. május elsőjétől életbeléptette, helybeli ügyünkünk határozott utasítást, s megbízást, csak május végével kapott s így előbb biztosítani nem is lehetett, s e miatt tudomra néhány biztosítani akarót az ügyünkünknek tovább kellett bocsátani — kik többé vissza sem tértek; hanem biztosítottak ott — hol lehetett. — A helybeli eljárásnál pedig hiba volt az, hogy élő szóval a nép előtt a szokott helyen t. i. a templom előtt ki nem hirdettetett, s ezen intézet jótékonyasága élő szóval meg nem magyaráztatott; pedig úgy hiszem, hogy ez is csak megérdemlette volna, az egyszerű kihirdetést. — Termésünk alig fog még csak középszerűen is fizetni — különösen az őszi aligha egy harmadát el nem rugta a tavali termésnek; de talán majd a hiányt a magasabb ár fogja némileg pótolni, — mi valóban nagyon kívánatos volna. — Községi rendszer, iskola, faiskola, ezen háromról írni, jobb időkre halasztom. Sióberki.

Besztercebánya, jul. 20. (Magyar színészek.) Az ország egyik részéből sem lehet a lapokban ritkábban olvasni tudósítást, mint városunkról, holott más városokról sőt falukról szóló cikkekkel telve vannak a lapok hasábjai, nekünk pedig hallgatva kell látni másoknak minden részbeni előmenetelét.

Hanem most mi reánk is került a sor hazafui szellemünkön bizonyoságot tenni.

Valami hat hét óta itten működött egy magyar színész társulat Kétszeri József derék igazgatása alatt, s kik itten olyan elfogadásra és pártfogásra akadtak, millyent a beszteceiekéről sokan nem hittek volna, mert kicsinye nagygya a polgárságnak (a magyar családokat kik mindennap jelen valának az előadásán nem is említve), ki csak valamit is értett a magyar nyelvből, szorgalmasan látogató a színházat; mi több, voltak sokan, kik hazánk csengő nyelvét nem is beszéltek, mégis megjelentek, s mondhatom nagy megelegedéssel távoztak. Egy szóval, talán tíz év lefolyta alatt nem örvendezhetett egy színész-társulat ilyen pártfogásnak mint a mostani. De meg is érdemlék, mert igyekeztek is a közönség pártfogását elnyerni.

Igen dicseretes az is tőlök, hogy a tegnapi előadást „Marcsa, az ezred leánya“, a szegények számára rendezék, mit a közönség igen nagy lelkeséssel fogadott, s a darab előadása után előjött bucsu-karének közt koszorúdobásokkal s folytonos éljenzéssel ki is jelenté tetszését. G. M.

(Nagy-Enyed virágzásnak indul.) Ha valaki néhány évvel ezelőtt, ez olly sokat szenvedett város romba dült utcáin végig ment, s látott egy-egy nyomorult családot pinczékben s omladozott falak között kinlódni, ott levén lakásuk; — önkénytelenül borzadály futott végig tagjain, s felsőhajtvá nem egyet hallék így szólani: „Még századok sem fogják e hajdan olly szépen virágozó várost régi állásába visszahozni!“ Bizvást mondhattak illyet, mert bármerre tekinténk, nem láthatánk egyebet romoknál, kőhalmazok — és csaknem ruhátlan embereknel. Fájdalommal tekintünk a jövő elé e város sorsa felett, és boldogságot s jóllétet nem tudánk jósolni. Pedig sokkal jobb lett volna, így gondolkoznunk „O socii, neque enim ingnari sumus ante malarum, o passi graviora; dabit Deus hisquoque finem. — — — Durate, et vosmet rebus servate secundis!“

Nem teltek el századok, csak néhány év — és mi, kik nyomort jövendölénk N.-Enyednek, egyről egy csalódtunk, igen; mert e nép nem csüggedett el nyomorteljes sorsa között, nem esett kétségbe a szükség nyomasztó kinaiban, hanem megfeszített erejével azon igyekezett, hogy városát visszahozza régi állásába, s szülőföldét ne engedje át végpusztulásnak.

Valóban nagy szorgalom, nagy lelkierő és kitérés kell ahhoz, a mit az enyediék megtettek. Ma már végig járhatjuk az utcákat; mert nem találkozunk levert kedélyű arczokkal, romokat alig látunk, s a nagy vésznek végső nyomai is eltűnnek; már a romok helyén sokkal szebb házak épültek, mint voltak ezelőtt, esoda-e hát, habár merre tekintünk, örömtől sugárzó arczokkal találkozunk? Ideje is már, hogy a sok fáradság, nyomor és küzködés után örömmünnepet üljön Enyed szorgalmas, munkakedvelő népe.

És pedig mind szellemileg, mind anyagilag megfelelhet N.-Enyed bármely törzsoikos magyar városnak. Van jól rendezett casino-egylet és szép könyvtára, van főgymnasiuma, melly épen ez évben egészedett ki, s most teendik le először az érettségi vizsgálatot benne, mi igen szép reményekre jogosít; mert at. tanár urak olly hiven járnak el kötelességeikben, s olly buzgón fáradsnak az ifju nemzedék körül, hogy csak Isten áldását kívánhatjuk nekik gyermekeink körül tett fáradozásaikért. A tanoda mellett az ifjuságnak igen szép kerteje van, mit a gyermekek mivelnek és nem kis gyönyörűséget szerez a városiaknak s más látogatóknak. Az ifjuságnak olvasóegylete is van, melly ugyancsak ez évben alakult s már is meglehetősen könyvtárral bir stb.

Hány helységet tudnék csak bércezes kis hazánkban elszámolni, melyeket semmi veszély nem ért, és mégis minden tekintetben csak ugyanazon egyformaságban vannak, mellyben több évvel ezelőtt láttuk. Ide jőjjetek hazámiai! követendő példányképül állítom fel N.-Enyedet, kövesétek példáját, s úgy igyekezzetek haladni a korról, mint az enyediék. Kinek ne jutna itt eszébe Kölcsey felsőhajtvása:

„Balsors a kit régen tép;
Hozz rá vig esztendő,
M megbühödté már e nép,
A multat s jövendőt!“

Egyveleg.

+ (Hangyavándorlás.) Nehány nap előtt, írja a „Journal du Havre“, nagy sereg fekete hangya lepte el Rouen városát. Ugyanez eset fordult elő Havreban is. Ez apró férgek tömegtelen sokaságban borították el városunk utcáit s a házak udvarait. Nagyságuk különböző a némelyek szárnyasok, mások szárnyatlanok voltak.

+ (Olcsó malacsok.) Brüsszelben, a belga fővárosban a legszebb malacsokat 24 krajzaron árulják. Hollandiában még kevesebb becsületök van az efféle kis disznóknak; mert ott meg gyakran azt az okosat is megteszik, hogy a vízbe hajigálják őket, mint nálunk a macskakölyköket.

+ (Ole Bull hegedűje.) A hegedű, mellyen e nagy művész olly bámulatra méltólag játszik, nemcsak kitünő jósága miatt, hanem mint nagy becsü ritkaság is nevezetes. E hegedűt 1562-ben Aldobrandini bibornok (később VIII. Kelemen pápa) megrendelésére Salo Gáspár mester készítette, művészi faragványait pedig a híres Benvenuto Cellini készíté. A bibornok a hangszer az insbrucki muzeumnak ajándékozta, 1809-ben pedig egy francia katonára dr. Paganinak, a világhírű hegedűművész testvérének adta el. Paganini később

Ole Bullnak ajándékozta azt. Van még ezankivül Ole Bullnak egy másik igen jeles hegedűje is, mellyet a nagy norvégiai művész 1200 frankon vásárolt Párisban. Illy drága hegedűn aztán nem volna csuda, ha a vonó maga is képes volna eljátszani a szebbnél szebb nótákat.

+ (A kiflisütés föltalálásának története.) Egy német lap szerint a kiflit — magyarul szarvassüteményt — ezélt 200 évvel találták föl Bécsben. Ugyanis egy odaváló sütő, névszerint Wendler, midőn Kara-Mustafa Bécset ostromolta, azon ötletre jött, hogy a törökök félholdját, ehhez hasonló alakú süteménye által nevétségessé tegye. Ezen időből veszi tehát eredetét a kiflisütés. Bécsben legközelebb kétszázados emlékünnepezt ülték meg. Ezt is jó tudni.

— Erdőégés ellen. E célra Északamerikában, hol a rengeteg őserdő-sége égése gyakori dolog, — az az eljárás van gy korlatban, hogy a lángba borult erdőpáztát irányában, merre a tűz harapozik, illő távolságban egy még épségben álló páztát kivágatván, a következő másik álló páztát készakarva meggyújtatik. A tűz a tüzet egymáshoz szítja, a két oldalról égő lángok összecsapódnak, és ezzel a tűz önmaga által kioltatik. Így beszélik az utazók.

Szinházi napló.

Péntek, július 23. „Haramiak.“ Szomorujáték 5 felv. Schillertől. Fordította dr. Toldy Ferencs. Az est hőse ezuttal kétségkívül Tóth József volt, ki a mélyen sülyedt és lelkiismerete által gyötört Moor Ferenczet olly kitünőleg személyesítette, hogy nem is a színészt, hanem magát a megrögzött bűnöst véltük látni a színpadon. Művészi játékát a közönség több ízben szünni nem akaró tapsviharral jutalmazta. Szigeti is jeles haramiakapitány volt, valamint a többi jelentékenyebb szerep is jól adatott. Közönség a karzaton szép számmal, de a páholyokban és földszint gyéren volt képviselve.

Szombat, július 24. Steger urnak, a bécsi cs. kir. operaszínház első tenoristájának, és a németalföldi hangművészeti akadémia tagjának föllépteül: „Zsidónő.“ Opera 5 felv. Irta Sztribe, zenéjét Halewy. Eleazár egyik legjobb szerepe Steger urnak, mellyben hatalmas, szép hangját s jeles játékát alkalmá volt kitüntetni. A nagy számmal egybegyűlt közönség sokszor zajosan megtapsolá. Jelesek voltak még mellette Kaiser-Ernsté, Jekelfalussy, Kőszeghy.

Vasárnap, július 25. „Czigány.“ Eredeti népszínmű 3 szakaszban Szigligetitől dalokkal. Mióta Szénpétery a színpadról lelépett, az öreg cigány sokat baladt a magyaros kiejtésben, mit azonban koránt sem rovunk föl neki dicséretül; jobb szeretnők, ha megmaradt volna a maga eredeti cigányos kiejtésénél. Ő nagy buvában még a bujása is össze-visszagörbült szegénynek, s úgy állt, az orra alatt, mintha úgy ragasztották volna oda. Egyébiránt az előadás általában sikerült. Munkácsy Flóra, Feleky, Szilágyi stöben jelesek voltak. Némethy észrevehetőleg gyengébben énekelt, mint szokott.

Hétfő, július 26. Ellingerné javára először: „Hamupipőke.“ Vigopera 2 felv. Irta Piave, ford. Ney Ferencs, zenéjét szerzette Rossini. A jutalmazott nő igen szépen énekelt s számos tapásban részesült. Első megjelenésekor gyönyörű koszoru s virágfüzér repült elébe a színpadra. Benza talpraesett Don Magnifico volt, Jekelfalussy is jeleskedett. Az először adott opera felett megoszlanak a vélemények. Közönség szép számmal.

Kedd, július 27. „Julius Caesar.“ Szomorujáték 6 felv. Irta Shakespeare, ford. Vörösmarty. Ez estén az a furcsa eset történt, hogy midőn az előadásnak kezdődnie kellett volna, a csillár és minden légszeszlámpa egyszerre kialudt, és lőn pokoli sötétség, mellynek csak 7¹/₂ órákor szakadt vége. Közönség a karzaton meglehetősen számu, másutt csekély.

Szerda, július 28. „Choisy kisasszony.“ Francia vigjáték 3 felvonásban. — Quousque tandem?!

Csütörtök, július 29. Steger ur utolsó föllépteül: „Zampa.“ Opera 3 felv. Heroldtól.

Szerkesztői mondanivaló.

3012. Aranka napja... Ollyan adomák, mellyek csak magán személyek specialitására vonatkoznak, nem nyomtatás alá valók. A prózában irt első adoma azonban használható levén, közöltetni fog.

3013. L. P. — Debr. Tapasztalásból mondhatjuk, hogy a közönség olly terjedelmes és részletes tudósítást a színi előadásokból inkább a divatlapokban szeret olvasni. Becses részvételt továbbra is kérjük.

3014. H. Z. Pesten. Bal kézzel írni, s mellé készakarva rosz magyarsággal csak azért, hogy alarcz alatt megmondhassa ön, hogy a „Prücsköt“ azon házban is előadták, „melly előtt aranyászu katoná József strázsál“ nem érdemlette meg a levél papírját, s a két krajzáros postabélyeget.

3015. Keserű Tamás. Ön nagyon szíven viseli, milly tisztátalan város az az ő Budapest! de miután azon is megbotránkozik, hogy a kéményseprők nem vesznek mindennap tisztá inget: meglehet, hogy egyéb panaszai sem olly lényegesekek, hogy a miatt Jeremiadokra fakadjunk.

3016. Sz. Dániel. Győr. Ön hosszú cikket küld be, milly rosz azon theatrista társaság, melly télére Győrbe váratik, s végül megemlíti, hogy a multkor is két helybeli lénszjó lett szerelmes egy-egy színészbe. Ha egyéb baj nem éri télére Győr városát, vigan készülhetnek szüretre.

3017. T. E. V. ... sn. A három nyugta megérkezhetett. De ki ez ügyben rendelkezhetnék, e pillanatban a felföld úde forrásait iszssa.

3018. Falu végén. (A lakásom hajába! Ne küldj, kérlek, édes apám, sehoval. Hadd haljak én ott meg, a hol születtem. Ugysem hárog a varju sem érettem.)

3019. Lobog a tűz szemedben. Lotyog a víz e versben.

3020. Csatakürt. Szép hangja van, de nem elég erős. A „Komamasszony, hugomasszony“ kezdetű versben pedig a hang nagyon is erős, de nem elég szép.

3021. Bodrogközön hajnalodik — — Sara asszony nagy betyken jár. A második vers tehetségére mutat, s ha annyira nem volnánk elhalmozva régebben elfogadott versekkel, ki is adnók.

3022. K. János Sz. -Fehérvár. Az ígért leírást szívesen várjuk. Hivatalunk azonban csak beküldött kész képek fára metszésével foglalkozik. Innen rendelni meg vidéki rajzokat, sok nehézséggel jár.

3023. Nekem is van egem. Tisztán szerelmi ömlengésekből álló verseket csak ritkán, s akkor is úgy adhatunk, ha azok igen sikerültek.

3024. Az adatok a m. huszárezredek történetéhez szívesen fogadtattak.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. napár	Gör.-oros napár	Nap-		Izraelit. napár	Hold-		
			kelet	nyug.		kelet	nyug.	
Augusztus			Julius (ó)		Ab R.			
1 Vasárnap	C10 Vas. P.	C9 Gert	20 E10 Illés	4 38	7 34	21 Ris fa-	9 59	11 40
2 Hétfő	Portiuncula	L. Alf.	21 Ezechiel	4 40	7 30	22 (ünnep)	10 26	0 58
3 Kedd	István föltal.	Lydia	22 M. Magd.	4 41	7 32	23	10 54	2 22
4 Szerda	Domonkos h.	Domok.	23 Trophim	4 42	7 29	24	11 36	3 45
5 Csütört.	Havi Bold. A.	Ozvald	24 Krisztina	4 43	7 28	25	* * *	4 59
6 Péntek	Urunk színv.	Ursz. v.	25 Anna	4 45	7 26	26	0 35	5 59
7 Szombat	Kajet. Donát	Ulrike	26 Hermol.	4 46	7 25	27 Sab.	1 49	6 42

Holdnegyed : 6 Utolsó negyed 2-án 3 óra 37 perczkor délután.

TARTALOM.

Apa Mihály Erdély fejedelme (arczkép). K... n. — Pacsirta. Könczöl János. — Itt künn falun, itt az én világom. Sal Ferencz. — Mint szedték rá a prókátort 1636-ban? (folyt.) Pálffy Albert. — Sopron város (5 képpel). Zombory Gusztáv. — A bambuserdő (képpel). — Eredeti vadászatok. Székely A. — Szalma-fedél. Szmrekovszky György. — A telekkönyvekről. IV. — Tarhaz : Kakas Márton imitt-amott. — A festészek életkora. Zombory Gusztáv. — Irodalom és művészet. Mi ujság? Vidéki levelezés. Egyveleg. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Heti naptár.

A
VASÁRNAPI UJSÁGés
Politikai Ujdonságok

1858-ki második félévi folyamából

teljes példányok még folyvást kaphatók.

Előfizetési feltételek :

az egymást teljesen kiegészítő két külön lapra együtt véve, július—decemberre

Budapesten házhoz küldve vagy postai uton 4 pft.

Csupán a Vasárnapi Ujság előfizetési ára félévre 2 ft. 30 kr.

Csupán a Politikai Ujdonságok előfizetési ára félévre 2 ft. — kr.

Tiz előfizetett példányra egy ingyenpéldány. — A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik.

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala
(egyetem-utca 4. sz.)

Felelős szerkesztő : Pákh Albert.